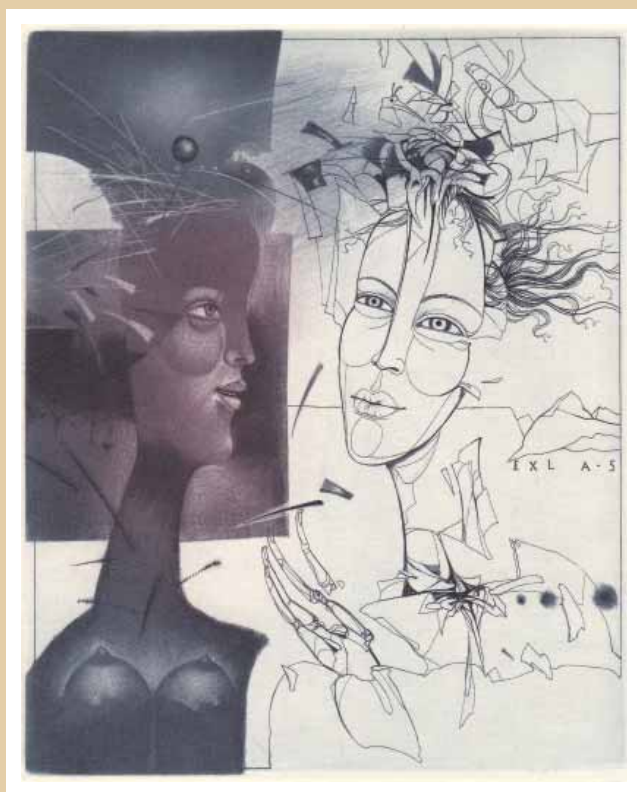
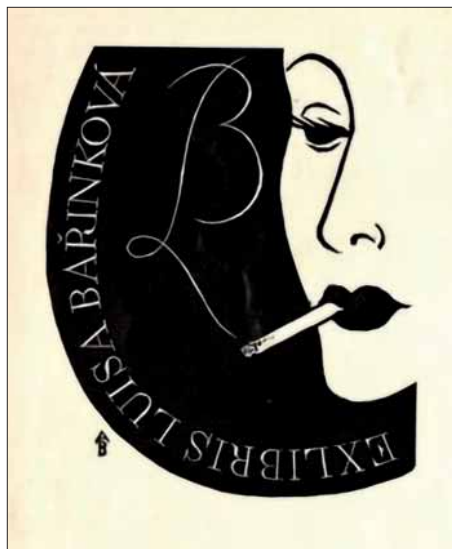

2/2022

KNIŽNÍ ZNAČKA

ČASOPIS SPOLKU SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

Antonín Burka, X2, 1939

Rudolf Krajc, X2, 1932

Květoslav Endrýs, X2, 1934

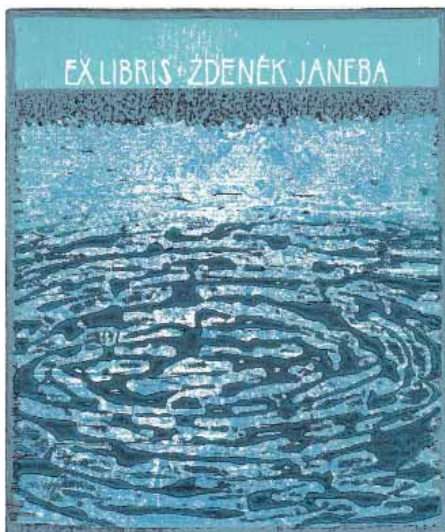

František Mervart, X2, 1934

**GRAFIK MARTIN MANOJLÍN
ODPOVÍDÁ NA OTÁZKY
U PŘÍLEŽITOSTI SVÝCH PADESÁTÝCH
NAROZENIN (1. 6. 2022)**

Jaká byla Vaše životní cesta jako výtvarníka? Bavilo vás kreslit odmala nebo to byla pozdější láska?

Snad každé dítě rádo kreslí, ale u některých přesáhne výtvarná vášeň normální meze. Já jsem si jednoho dne vzal barvičky a na sololit jsem udělal „kopii“ obrazu, co nám visel v obýváku. Strašně mě to chytlo a já začal studovat literaturu a začal jezdit

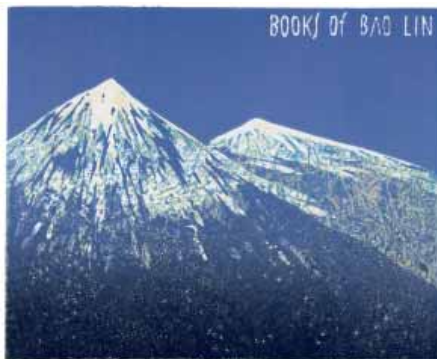
Martin Manojlín, X1+X3/3, 1996

do LŠU v Chomutově. Byl jsem fascinován plenérovou malbou. Nechal jsem si udělat speciální přenosnou bednu, kde jsem uchovával oleje pro malování v přírodě. Tehdy to byly obrazy okolí Klášterce nad Ohří, kde jsem bydlel, a pak jsem jezdil s rodinou pod stan na tábořiště Zdeslav u rybníka Boubelák. Představte si patnáctiletého kluka, jak chodí s placatou bednou a stojanem po okolí a maluje obrazy.

Až v současné době jsem se dozvěděl, že jsem se tam možná už tehdy potkával se sběrateli exlibris, kteří tam jezdili také.

Kdo Vám na cestě za výtvarným uměním pomáhal?

Hodně jsem si musel pomáhat sám. Bez vlastní houževnatosti by veškeré snahy byly marné. Určitě mi pomohlo ale to, že jsem se nedostal na Akademii na obor malby a díky tomu jsem se potkal na univerzitě v Ústí nad Labem s Milošem Michálkem, který na mě měl tehdy velký vliv a úplně mě přeorientoval směrem ke grafice a k prvním exlibris. Začátkem devadesátých let jsem tedy přestával malovat a začínal tisknout grafiku.

Martin Manojlín, X1+KT/5, 2009

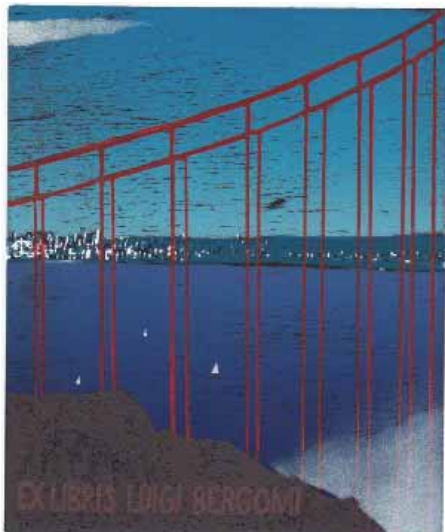
Kteří výtvarníci Vás v mládí nejvíce zaujali či inspirovali?

V té maliřské době to byl zejména Josef Mánes, Mařákovci, impresionisté, fascinoval mě i Vincent van Gogh a další.

Máte nějaké výtvarné vzory pro grafiku?

Když jsem se začal zaobírat grafikou, bylo moje zaměření už trochu jiné. Zaujali mě výtvarníci šedesátých let – Boudník, John, Kučerová. A do toho přišla obrovská výstava Josefa Váchala v Rudolfinu, ale také si pamatuji velký návrat zájmu o Bohuslava

Reynka. Takže mé tehdejší grafiky byly průsečíkem všeho. Mlátil jsem do plechu vším možným, používal dlouhé čáry, škrábal suché jehly, ale i přetiskoval barevné matrice v tisku z výšky. Moje diplomová práce byly velkoformátové suché jehly s názvem Trávy, ve kterých jsem tyto svoje fascinace zúročil. Díky diplomce jsem se setkal i s Adrienou Šímotovou v jejím a Johnově ateliéru. Na toto vzácné setkání vzpomínám dodnes.

Martin Manojlín, X1+X3/9, 2004

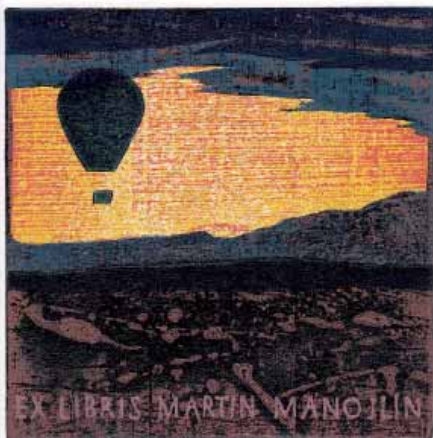
Patříte mezi nemnoho grafiků, kteří tvoří technikou tisku z výšky, proč právě ona?

Grafické techniky jsem si mohl vyzkoušet téměř všechny, ale nejvíce mě uchvátilo právě tištění z výšky. Je to prostě nějak dáno shůry. Nedokážu to asi jinak zdůvodnit. Takto to vykrystalizovalo a je mi to souzeno.

Patříte mezi hrstku českých výtvarníků, kteří dosáhli prvenství na neoficiálním „mistrovství světa“ v grafice: obdržel jste dvakrát cenu v Sint-Niklaas. Pověz-

te nám něco o Vašich dílech, které této mety dosáhly.

Shodou okolností to byla exlibris pro stejného sběratele Zdeňka Řeháka. Poprvé to bylo v soutěži na téma balónového létání.

Martin Manojlín, X1/8, 2000

Porotu zaujala moje zkratka plamene plnicího balón. Toto exlibris ale nebylo belgickou veřejností přijato pozitivně. Bylo podle nich moc abstraktní. Podruhé to bylo naopak. Zvítězilo exlibris s Pravčickou bránou. Po celém městě visely plakáty se zvětšeninou této grafiky. Pravčická brána byla všude.

Tisknete si grafiku sám? A jak?

Ano, tisknu sám. V mém případě to ani jinak nejde. Proces tisku je sám o sobě procesem zrodu grafiky. Někdy se nechám teprve při tisku inspirovat strukturou otisku prvních matic. A tisknu další a další, až se doberu pozitivního výsledku. To samozřejmě neplatí pro exlibris. Tam již musím jít do práce s předem daným scénářem. I když i zde do výsledku promlouvá samotný tisk, zejména co do počtu použitých barev a přetisků dalšími maticemi.

Jak vidíte existenci exlibris v budouc-

nosti? Má být vedena starými osvědčenými stezkami grafických technik, anebo převládá digitální technika?

Budoucnost exlibris je těžké uhodnout. Je to těžké už v současnosti. Nemám nic proti digitální grafice, ale zejména tady platí, že musí být kvalitní a musí obsahovat výtvarné prvky, které jsou autorským zásahem, který z nich činí jedinečné záležitosti. Není tajemstvím, že se mi hodně líbí počítačové grafiky Martina R. Baeyense. To je pro mě absolutní špička exlibris v oblasti CGD. Ale objevují se i další autoři, kteří jsou rozpoznatelní a přinášejí nová řešení. Určitě bych exlibris ani volné grafice nepřál, aby se vše přeneslo do digitální oblasti. Záleží to hodně i na samotných sběratelích, jak budou „regulovat“ trh svými objednávkami.

Vyhrál jste kde co, co je nyní vaším přáním?

Mým největším přáním je, aby se obnovila tradice Trienále českého exlibris. Trienále by se mělo stát opět přehlídkou současné české exlibrisové tvorby, a nejen výstavou hrstky autorů, kteří projdou tvrdým sítem „odborné“ poroty. Trienále bylo pro mě vždy radostí a o tuto radost jsem v posledních ročnících přišel. Moc bych si přál, aby se tato přehlídka vrátila tam, kde byla dříve. Aby se obnovila víra výtvarníků, že nebudou vyřazováni, pokud splní regule této v minulosti skvělé přehlídky, a budou se jí chtít opět zúčastnit. Když jsme pracovali v porotě mezinárodní kongresové soutěže exlibris v roce 2018, pochopil jsem, jaká neskonalá náhoda je uspět v takto velké soutěži. Roli sehrává tolik faktorů, že výsledek je těžko očekávatelný. V tomto ohledu jsem šťastný za ceny, které jsem získal a nemám ambice tvořit jen proto, abych získal nějaké další. Takže se výtvarných soutěží účastním už jen zřídka.

Existuje Váš fanklub. Můžete nám o něm sdělit něco bližšího?

Ano, existuje Klub přátel MM. Je to volné sdružení, které nemá hranice. Vstoupit do něj může kdokoli, kdo mě má rád, a kdykoliv z něj může i vystoupit. Hodí se k tomu hláška z mého oblíbeného filmu U mě dobrý: „Vlak by měl jet tak pomalu, aby motýli mohli volně prolétat otevřenými okny.“ Asi takto existuje či neexistuje můj fanklub. Nicméně má svou čestnou předsedkyni Libušku Machovou a jádro klubu se zpravidla setkává při vernisážích mých výstav.

Otázky kladl Alois Sassmann

TŘI SVĚTOVĚ PROSLULÍ ČEŠTÍ GRAFICI OSLAVILI VÝZNAMNÁ ŽIVOTNÍ JUBILEA

České grafické umění přitahuje již po mnoho let pozornost sběratelů grafiky a exlibris z celého světa. Výjimečné po-

Karel Demel, EXL W. v. d. W. (Willem van de Weerd), C2+C3+C5, 2013

stavení v něm zaujímají tři nedávní jubilaranti: **Karel Demel** (*28. 2. 1942), **Jan Kavan** (*8. 3. 1947) a **Jiří Brázda** (*9. 5. 1952). Všichni tři jsou absolventi Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, čle-

ny SČUG Hollar a rovněž členy SSPE. Své grafické mistrovství nepřetržitě prokazovali a nadále prokazují svými grafickými listy a při tvorbě exlibris pro české i zahraniční sběratele. Zájem o jejich grafiky je zejména v Nizozemsku a v Belgii, ale i ve Francii, jak lze usuzovat z článků a reprodukcí v zahraničních exlibristických časopisech a z nabídek prodejců na internetu.

Karel Demel, *EXL N. H. (Norbert Hillerbrandt)*, C2+C3+C5, 2021

Grafický projev každého z nich je osobitý jak použitými grafickými technikami, tak námětově. Zachovávají si uměleckou svobodu po všech stránkách, jdou neochvějně vlastní cestou při zobrazování svého vidění světa, své umělecké představy. V jejich pracích pro sběratele exlibris není ani stín podbíživosti a snahy o zpracování „oblíbených“ námětů, jak to někdy vidíme u zahraničních i českých grafiků.

Všichni tři se stali autory grafických souborů edice Biblos, nakladatelství KGB Josefa Runštuka a dr. Karla Žižkovského: Jan Kavan. *Mojžíš*. Deset barevných kombinovaných technik (měkký kryt). Svazek 6., 1977; Jiří Brázda. *Via crucis*. Deset barevných kombinovaných technik. Svazek 25., 1989; Karel Demel. *Salome*. Deset ba-

revných kombinovaných technik. Svazek 30., 1992.

Zajímavý je i přehled jejich tvorby českých poštovních známek, kde je již vzájemná rovnováha narušena. Zatímco Jiří Brázda nevytvořil žádnou a K. Demel

Jan Kavan, *C3*, 2010

pouze jedinou (Tradice české hudby, Jan Kubelík, 3 Kč, 1994), tak pro Jana Kavana jsou poštovní známky podstatnou částí jeho umělecké tvorby. Pokud jsem dobře počítal, navrhl doposud 60 známek a 8 aršíků a k nim 32 FCD (obálek prvního dne). Jím navržená série tří známek (a aršík) *Tisíc let architektury na území ČR* (rytec Martin Srb, 2001) získala 1. místo v soutěži Premio Internazionale d'Arte Filatelica, Asiago v Itálii a v anketě o nejkrásnější českou poštovní známku za rok 2016 získala první místo jím navržená známka (a aršík) Karel IV. Kavanovy poštovní známky zobrazují architekturu, např. Praha – Obecní dům, Mostecká věž, kostel sv. Mikuláše, uměleckoprůmyslo-

vé artefakty, nebo portréty významných českých osobností (např. Josef Kajetán Tyl, Karel Klostermann, Alberto Vojtěch Frič, Jože Plečnik, Karel IV., Oldřich Kulhánek, Mahátma Gándhí, Rudolf Tomáš Jedlička, František Ladislav Rieger, Josef Gočár, Joachim Barrande). Letošními známkami *České gotické nástěnné malby* (známky 34 Kč a 40 Kč, společný aršík, tištěno ofsetem) se J. Kavan důstojně zařadil do tematické skupiny Umělecká díla na známkách.

Všichni tři umělci jsou mezi významnými grafiky, jimž uspořádali Ing. Milan Stupavský a dr. Karel Žižkovský prodejní vý-

Jan Kavan, C3+C5, 1974

stavu v Hotelu Villa v Praze (Karel Demel v r. 2008 a v r. 2021, Jiří Brázda v r. 2008, Jan Kavan v r. 2011); jistě je zajímavé si prohlédnout na webových stránkách hotelu obrázky z těchto výstav a přečíst si doprovodné texty dr. K. Žižkovského. Pouze Jiří Brázda má vlastní webové stránky: www.brazdaart.cz.

Jak je to však s jejich tvorbou exlibris a soupisy? Karlu Demelovi náš Spolek soupis exlibris dluží, byl vydán pouze soupis z r. 1992 (F. Pultr) s dodatkem z roku 1997, Janu Kavanovi vydal Spolek soupis v r. 2017 (V. Pospíšil, 163 položek) a Jiřímu Brázdovi v r. 2018 (F. Másler, V. Pospíšil, 241 položek). Je velkou zásluhou Mgr. L. Kříže a P. Váverky, že byl sestaven barevný obrazový soupis 252 exlibris Karla Demela z r. 1972 až 2020 a vydán firmou Protis v r. 2021.

Jiří Brázda, C2+C4+C7, 2019

Pozoruhodná je ediční činnost sběratelů exlibris v Moravské Třebové, kteří vydali následující soubory exlibris K. Demela: *Jazzmeni* (2019), *Dívčí orchestr* (2020), *Zpěvy Maldororovy* (2020) a *Zpěvy Maldororovy II* (2021). SSPE vydal pouze jeden Demelův soubor exlibris *Samoty* (2009). Podobně je tomu u souborů exlibris Jiřího Brázdy, SSPE vydal soubor *Sedm smrtelných hříchů* (2010) a moravskotřebovští soubor *Roční období* (2013). Jan Kavan doposud žádný knižní soubor exlibris nevytvořil.

Tvorbě exlibris všech tří jubilentů je věnována velká pozornost prostřednictvím článků ve spolkovém časopise Knižní značka a ve Sborníku pro exlibris a drob-

nou grafiku. K. Demelovi a J. Brázdovi byly vydány reprezentativní publikace u nás i v zahraničí.

Srdečně blahopřejeme všem třem jubilantům k významnému životnímu jubileu, děkujeme jim za překrásné grafické listy a exlibris, které vytvořili k radosti milovníků grafického umění, a přejeme jim, aby jejich práce dále zdárně pokračovala.

Jan Langhammer

Jiří Brázda, C2+C4+C7, 2019

Výběr z české literatury:

1. Jiří Brázda. *Malba, grafika – výběr z díla 1999–2016*. Karlovy Vary: Art, 2016. Životopisný úvod s autorovými vzpomínkami napsal Karel Žižkovský.
2. Karel Demel. *Grafika – kresba – exlibris*. Praha: Slovart, 1998, editor Lukáš Rous.

SPANILÉ LETNÍ POBYTY V PŘÍRODĚ LUDMILY JIŘINCOVÉ

(Vzpomínka u příležitosti 110. výročí jejího narození)

Táhlé údolí Kokořínského dolu na Mělnicku vlastnil JUDr. Bedřich Lobkowicz a nebránil, aby v této vlídné a poklidné

Ludmila Jiřincová, V. G. (Václav Grégr).
Les nad Máchovým jezerem. C3, 1964

přírodě s idylickými zákoutími postupně vznikala *elegantní letoviska*, místa, kde má každý na všechno čas a kde nikdo nikam nespěchá.

Tiché údolí postupně oživalo vzácnými hosty, vyhledávajícími soukromí, klid a pohodu k rozjímání, ale rovněž prostředí pro inspiraci, sportovní aktivitu a hudební večery.

V roce 1912 zde knížeti Lobkowiczovi postavil mělnický stavitel Karel Novák (1861–1943) exkluzivní hotel Harasov v secesním stylu. Objekt stojí přímo

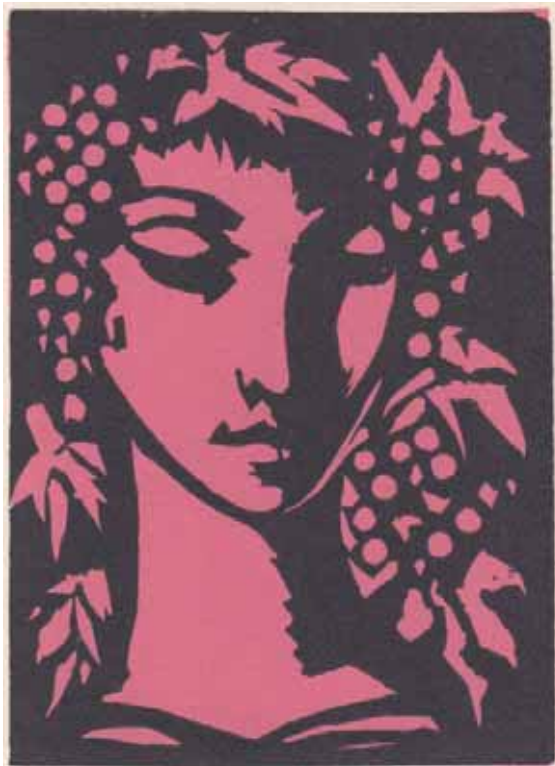
u rybníka, přilepený ke skále. Má hlavní dvouposchodový trakt s Máchovým sálem a dvě boční křídla s 26 pokoji s balkóny. Zahradní úpravy projektovali Novákoví společníci Adolf Vohanka a Adolf Liebscher ml.

Bukolický ráz romantické krajiny s kultivovanou a přívětivou scenérií zalesněných strání, lučin a vodních ploch připomínající idealizovanou řeckou

od Lobkowiczů parcelu vedle rodinné vily Ing. Vincence Schlögl, hudebního vydavatele, a za hájenkou Černínov, poblíž Ladčiny studánky si postavil vlastní chatku. Dcera Ludmila už jako studentka sem pravidelně jezdila na prázdniny, chodila do pleněru a kreslila. Sousední vilu vydala malířka, když se v osmnácti letech provdala za syna Ing. Vincence Schlögl a žila s ním deset let od r. 1930 do r. 1939.

Zde se setkávala se svými přáteli z uměleckých kruhů: s malíři Františkem Tichým, Otakarem Nejedlým, Janem Zrzavým, Cyrilem Boudou, s hudebníky Rafaelem Kubelíkem, Vítězslavem Novákem, Ladislavem Trojanem a s básníky Jaroslavem Seifertem a Kamilem Bednářem. Důvěrně se tu sblížila s malířským druhem ze studií Jaroslavem Novákem, synem skladatele Vítězslava Nováka (1870–1949). V okolí Harasova spolu namalovali spoustu obrazů. Od roku 1939 se tu ukryvali před gestapem a vzpomínali na lukulské hody připravované manželi Pivoňkovými, kteří hotel koupili od Lobkowiczů na přelomu 20. a 30. let, a na krásné podvečery v prosklené hale, kde se kochali výhledem na potemnělou hladinu rybníka a nad ním čnicím Krvemlejmem s děsivým přiběhem, t. č. skalním bytem Stanislava Řeháka z Prahy.

V knížce *Pohár vzpomínek* o tom píše: „V roce 1939 jsme na Harasově trávili s Járou (Jaroslavem Novákem, budoucím manželem) a Vladimírem Čerov-

Ludmila Jiřincová, P. F. 1965 Václav Grégr, X3/podtisk, 1964

Arkádii, lákal k pobytům především umělce a pražskou prvorepublikovou smetánku. S oblibou sem zajížděly velké filmové hvězdy, např. Oldřich Nový. Tatínek mladé Ludmily, pražský stavební podnikatel Stanislav Jiřinec, zakoupil

ským (budoucím manželem zpěvačky Judity Čerovské) léto jako hosté továrníka Řeháka, jenž měl vybudován fantastický kvartýr ve skále, ve výduť skály, proti hotelu. Zařídil ho nádherně, stěny měl vytapetované a vydřevněné. Na jeho terase jsme trávili každý večer, tam jsme také slyšeli o vpádu Němců do Polska.“

Na podzim osudového roku 1939 odešel Mistr V. Novák do důchodu a uchý-

Ludmila Jiřincová, S. J. (Jana Stehlíková),
X3, 1970

lil se do manželčina domu ve Skutči u Chrudimi. Syn Jaroslav se ihned vydal za rodiči a převezl je do Kokořínského dolu, neboť se všude hromadně zatýkalo a zapadlé údolí slibovalo jakous takous bezpečnost.

Ludmila měla svého tchána velice ráda, pomáhal jí prohlubovat vztah k hudbě a recipročně mu vytvořila řadu grafických přebalů desek jeho gramofonových nahrávek. Byla s ním v kontaktu až do jeho

smrti i po rozchodu s jeho synem Jaroslavem.

V ústraní světových jatek se skladatel oddal nádherným veršům nesmrtelného básníka. V paměti se mu vybavila raná četba Máchových Cikánů, jejichž děj se tu odehrává, a líbezná krása kraje. V jídelně hotelu Harasov ve štku zapsané verše prologu a soška K. H. Máchy zapůsobily na skladatele natolik, že se dal do komponování. Tak vznikly dvě věty *Májové symfonie*. Při pobytech v hotelu Harasov jej obětavě doprovázel dirigent a hudební skladatel František Škvor (1898–1970). V. Novák mu diktoval noty do partitury, neboť měl dlouhodobé potíže se zrakem (dokonce byl 15 let skoro slepý).

Na Harasově nechyběl ani Jaroslav Kříčka (1882–1969), skladatel, dirigent, pedagog a publicista. Mistr Novák byl jeho velkým vzorem. Vlastnil chalupu nedaleko Pokliček, v níž dokonce hrával na varhany. Jejich nádherný zvuk se nesl po okolí a pamětníci vzpomínají, jak Mistrovu hraní často nábožně naslouchali.

Na Harasov jezdila i Emily Stambolieva (1907–1998), starší sestra Ludmily Jiřincové, spisovatelka a překladatelka, pozdější manželka básníka Kamila Bednáře (1912–1972).

Ludmila Jiřincová se po válce natrvalo zabydlela v pražské Ostrovní ulici 30, kde žila, tvořila a hostila a přijímala řadu významných návštěv až do své smrti. Potíž byla v tom, že v bytě s prostorným ateliérem v podkroví bývalo zvláště o prázdninách nesnesitelné vedro. Od jara do podzimu proto opouštěla milované město a odjížděla na venkov do přírody. Potřebovala k tomu ale vlastní nemovitost. Hledala romantické místo, pokud možno v Máchově kraji. Naskyt-

la se příležitost získat zchátralý barokní dům v Zahrádkách u České Lípy poblíž Novozámeckého rybníka s výhledem na hrad Bezděz. Polorozpadlý objekt u zámku nechala opravit a zřídila v něm svůj *první ateliér*.

Ten ale brzy opustila, když ji mělnický přítel, stavitel Jenček upozornil na uprázdněný vinařský domek Na Hadíku

hlasu. S hosty sedávala venku pod velkým síťovým stanem ve tvaru zvonu, který chránil před dotěrnými komáry.

Ráda organizovala návštěvy Mělníka a zasvěceně své hosty provázela po pamětihodnostech města s posezením v zámecké vinárně, kde nabízela svou oblíbenou lobkovickou červenou Ludmilu z atypické dárkové lahvinky.

Kouzelná vyhlídka na soutok řek a bájnou horu Říp ji nikdy neomrzela a zahraniční hosté v ní spatřovali podobu s francouzskou krajinou u řeky Loire. Bohužel, po čase musela svůj vinařský domek opustit. Při silných bouřkách a přívalových deštích byl několikrát vytopen. Část stráně se sesula a zdivo popraskalo. Do objektu později vnikli zloději. Stačili odnést jen několik věcí, neboť je někdo vyrušil. Malířka domek nakonec se ztrátou prodala. Ale mělnické prostředí se tak zalíbilo její starší sestře Emilii a švagrovi – básníku Kamilu Bednářovi, že si na její popud opatřili zahradu pod zámečkem Neuberkem.

Poslední venkovské sídlo si malířka zakoupila na Chodsku. Vlastnila polovinu secesní vilky v Peci pod Čerchovem, tzv. Špillaru. Domek dříve patřil akademickému malíři Jaroslavu Špillarovi a po něm tu žili i jeho dva bratři Karel a Rudolf, také malíři.

Jak vzpomíná kolega sběratel Jiří Pavlík: „Na chalupu do Pece jezdila Jiřincová každý rok v červnu a do Prahy se vracela až v září po svátku sv. Ludmily. Během prázdnin se u ní vystřídala řada

Ludmila Jiřincová, P. F. 1963 Václav Grégr, X3/podtisk, 1962

na okraji Mělníka. Nacházel se uprostřed vinice ve stráni nad Labem. Byl odtud krásný výhled na labskou zátoku. V roce 1960 domek přestavěla na ateliér. Místo jí učarovalo – ráj zpěvného ptactva; v noci zde zpívali slavíci, létaly svatojánské mušky. Zde malovala a kreslila hlavně večer a v noci, někdy při poslechu hudby nebo četby z roz-

uměleckých přátel. Zvláště v den jejího svátku se u ní scházela velká společnost. Přijela paní Vilma Kotrbová, paní Böhmová z Domažlic a báječný společník pan František Nepil. Já jsem za ní dojížděl z Domažlic do Pece nejméně jednou týdně. Pomáhal jsem jí s nákupy, ale i s její výtvarnou činností. Na domě je nyní pamětní deska, odhalená v roce 2002.“

Jiří Ort

Výběr z literatury:

JIŘINCOVÁ, Ludmila. *Pohár vzpomínek*. Praha: Lyra Pragensis, 1982.

RYBIČKA, Antonín. *Ludmila Jiřincová. Soupis grafického díla*. Praha: SČB, 1984.

BEDNÁŘ, K. – GRÉGR, V. *Ex libris Ludmily Jiřincové*. Praha: KPVU, edice Obolos, 1969.

REŽNÝ, Pavel. *Villon očima Ludmily Jiřincové*. Praha: SČB, 1955.

HRUBÝ, Josef. *Ludmila Jiřincová na Chodsku*. Knižní značka 2/1994. Praha: SSPE.

LANGHAMMER, Jan. *Chvála Chvalského zámku*. Knižní značka 3/2011. Praha: SSPE.

LANGHAMMER, Jan. *Ludmila Jiřincová. List Slovníku tvůrců exlibris*. Praha: SSPE, 2003.

konce jméno vlastníka napsáno pod grafikou.

Ještě před přibližně sto lety tomu bylo většinou naopak. Avantgardní výtvarníci poučení kubismem a Bauhausem používali písmo zcela zásadně v bezpočtu variací a tvarů. Skvěle pracoval ve dvacátých letech s písmem Ladislav Sutnar v typografických úpravách knih nakladatelství Družstevní práce, na plakátech a v reklamách. Ve třicátých letech na něho navázalo několik výtvarníků-tvůrců exlibris, kteří se oprostili od národních atributů a vytvořili kreativní značky

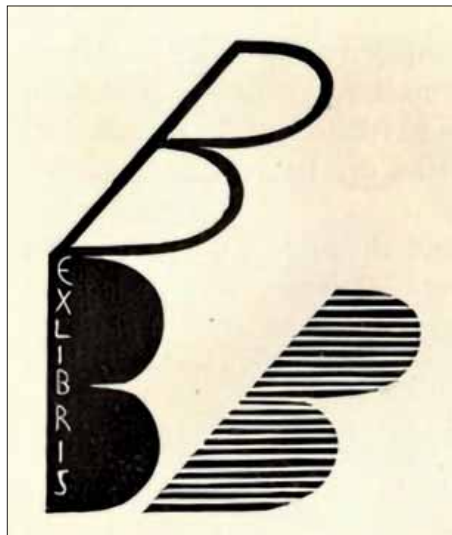
Rudolf Krajc, X2, 1932

ZE ZÁSUIEK ANTIKVIARIÁTŮ ZAJÍMAVÁ EXLIBRIS Z TŘICÁTÝCH LET DVACÁTÉHO STOLETÍ

Současní sběratelé dávají přednost exlibris, která jsou spíše volnými grafikami provedenými leptem, litografií, serigrafii nebo linorytem a jsou opatřena stručným označením typu EL X. Y., které je nenápadně umístěno někde v rohu, či se skrývá v ornamentu, nebo je do-

s využitím písma a civilizačních motivů ve zjednodušených tvarech podle zásad funkcionalismu. Několik takových exlibris publikoval v roce 1934 redaktor Bedřich Beneš Buchlovan v časopise *Bibliofil*. Všechna byla provedena černobílým dřevorytem zdůrazňujícím zjednodušené tvary předmětů a písma. Tehdejší zvyklost se zcela vymykají knižní značky provedené Rudolfem Krajcem pro Vladimíra Diviše jako kubistické zátiší (publikoval Vencel 2000) nebo jako de-

formovaná postava. Zcela jinak je zobrazeno funkcionalistické zátiší brněnským Janem Tišnovským. Pozoruhodné je provedení iniciály MK. Výraznou úlohu hraje písmo také v exlibris Tišnovského pro JV resp. AŠK nebo v Švábově pro AŠ (Alois Štork). Beneš také publikoval dvě značky pro J. Krejzlíka (s knihou a květinou od Květoslava Endrýse) a zcela bez doplňků od Františka Mervarta.

František Mervart, X2, 1934

Monogram BBB Bedřicha Beneše přímo vybízel výtvarníky ke kreativní práci s písmem, např. Františka Mervarta nebo Jana Šemberu, typografa a učitele narozeného v Bystřici pod Hostýnem. František Mervart popsal ve zveřejněném dopise Benešovi svůj názor na exlibris takto: *Je to značka, a ne obrázek. Písmo musí být vždy jasné, řešeno tak, aby se nemuselo exlibris obracet při čtení na všechny strany. ... Vážím si značek komponovaných, řekl bych architektonicky stavěných, jasných a přesvědčivých*

tvarů a v čistém, bezvadném provedení. Tento názor se zcela liší od současných trendů, kdy je exlibris chápáno jako grafika nabízená majitelem k výměně případným zájemcům, nikoliv jako osobní prezentace vlastníkovy jména a jeho knihovny. Zdá se, že se jedná o odvěký spor o to, co je podstatnější, zda obecné či soukromé. Obojí je důležité. Proto na závěr připomínám jedno užité funkcionalistické exlibris od Antonína Burky z roku 1939, nalezené ve svazku Škeříkovy edice Symposion, které patřilo moderní mladé ženě Luise Bařinkové. Je provedeno černobílým dřevorytem a výtvarník v kresbě zajímavě řeší navázání monogramu na cigaretový kouř. Je v obecném smyslu vyjádřením ženské emancipace a zároveň osobním vyjádřením sebevědomí jedné mladé ženy.

Jana Parýzková

Informační zdroje:

1. DIVIŠ, V. *Knižní značky Rudolfa Krajce*, *Bibliofil* XI, č. 9–10, s. 178–180. Uherské Hradiště, 1934.
2. BENEŠ BUCHLOVAN, B. *Z nových exlibris*, *Bibliofil* XI, č. 9–10, s. 186–190. Uherské Hradiště, 1934.
3. ROLAND, R. *Goethe a Beethoven*. Praha, nakladatelství R. Škeřík, edice Symposion, 1933; vlepeno exlibris od A. Burky.

BEDŘICH POLLAK, NAROZEN 8. 9. 1902

Transport H, č. 207 (30. 11. 1941)
Transport O, č. 897 (09. 01. 1942, Riga)
Zahynul.

Jeden z milionů, kteří zahynuli v nacistických koncentracích. Spojuje nás s ním

drobný grafický lístek *Ex libris Bedřich Pollak*, dřevoryt Josefa Hodka z roku 1940 se zobrazením čtoucí dívky. Z dokumentů zachovaných v Archívu hlavního města Prahy lze o Bedřichu Pollakovi vyčíst několik zajímavých informací:

Ze žádosti o prodloužení a rozšíření cestovního pasu do všech evropských států mimo SSSR z 15. 2. 1932 se dovídáme, že se narodil 8. 9. 1902 v Plzni v židovské

Josef Hodek, X2, 1940

rodině, jeho rodiče byli Rudolf a Josefa, rozená Pollaková. V době podání žádosti byl obchodním zástupcem a bydlel v Praze, Revoluční 19.

Z dalších dochovaných dokumentů se dovídáme o jeho řidičských schopnostech, časté změně zaměstnavatele a časté změně bydliště. Vysvědčení o zkoušce na řidičský průkaz na osobní automobil s výbušným motorem obdržel na základě úspěšné zkoušky 17. dubna 1931. Vůdčí list pak 25. dubna 1931. Během následujících deseti let byl účastníkem

několika dopravních nehod: 23. srpna 1931 byl automobil řízený B. Pollakem zachycen při předjíždění motorovým vozem elektrické dráhy a odhozen na sloup elektrického vedení. B. Pollak byl

v té době obchodním cestujícím u firmy Český papírenský průmysl, Praha VII, Skuhrovského 30 a bydlel v Praze VII, Janovského 12.

Dne 1. října 1931 v 19:30 h jel automobilem N-XXIII-366 Revoluční třídou v Praze II s neosvětlenou zadní značkou vozidla a byla mu za to 3. listopadu 1931 uložena pokuta 10 Kč. 31. října 1931 dostal pokutu 50 Kč, že neuposlechl příkazu strážníka k zastavení a málem došlo ke srážce automobilů.

14. 12. 1932 obdržel B. Pollak zbrojní pas na opakovací pistoli, v té době bydlel v Praze VII, Kamenická 813.

1. prosince 1934 narazil B. Pollak svým automobilem do vozu elektrické dráhy

v Praze při zahýbání směrem k Andělu; bydlel tehdy v Kostelní 16, Praha VII a byl zaměstnancem firmy Tekla a. s. Skalica na Slovensku.

Dostáváme se do období druhé republiky: 3. prosince 1938 mu bylo vydáno osvědčení, že není zaznamenán v rejstříku trestů v souvislosti s jeho žádostí o vystavení cestovního pasu do zámoří; bydlel v Praze II, Klimentská 32.

Další události spadají pak do protektorátu Čechy a Morava: 21. 6. 1939 v 18 h jel na červenou na křižovatce Můstek a ohrožoval přecházející děti na přechodu pro chodce, pokutu 20 Kč odmítl zaplatit.

2. 7 1939 o 21:35 h byl B. Pollak vinen srážkou svého automobilu s automobilem pana Václava Jelínka, majitele restaurace. Tehdy byl zaměstnán u fy. Bayer, Praha II, Lützovova 11 a bydlel stále v Praze II, Klimentská 32.

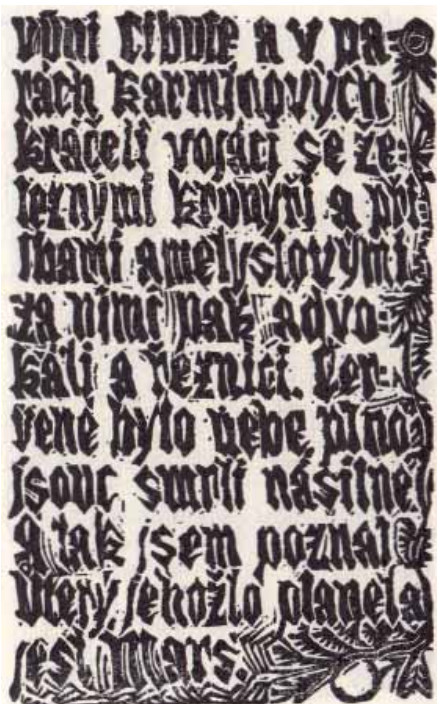
3. 11. 1940 žádá Friedrich Israel Pollak, Handlungsangestellter, Policejní ředitelství v Praze o vystavení vysvědčení zachovalosti za účelem vycestování do Šanghaje. 7. 2. 1941 se dostavil B. Pollak do kanceláře dopravního úřadu policejního ředitelství v Praze a odevzdal zde ve smyslu vyhlášky policejního ředitelství ze dne 23. ledna 1941 č. j. 1471 / pres svůj řidičský průkaz.

Policejní dokumenty, zaznamenávající vesměs dopravní přestupky, a malý grafický lístek je pravděpodobně vše, co po tomto mladém muži zůstalo.

Podle www.holocaust.cz zpracoval Jan Langhammer

VIDĚNÍ SEDMERA DNŮ A PLANET

A když jsem přisvědčil, tu cítil jsem, kterák vůle má roste. Na nebi zřel jsem Mars zalitý krví. V prostoru viděl jsem vlka, jehožto

Josef Váchal, X2, 1910

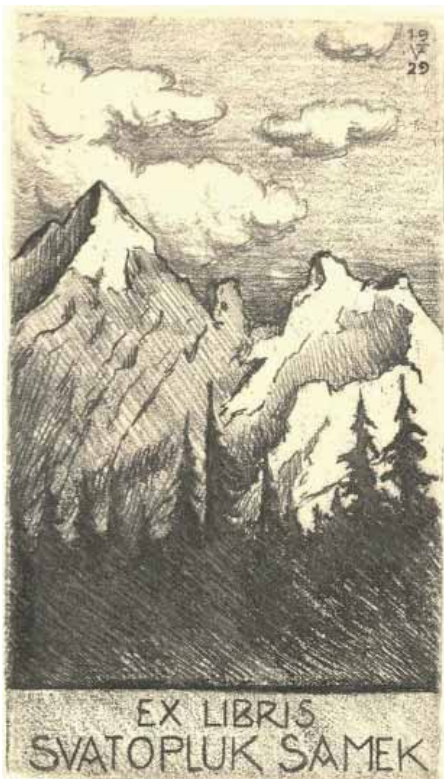
tvář vítězství prozrazovala, ač svaly šhubaly se hněvem. Tehdy cítil jsem vůni cibule a v parách karmínových kráčeli vojáci se železnými krunýři a přilbami ametystovými, za nimi pak advokáti a řezníci. Červené bylo nebe, plno jsouc smrti: násilné, a tak jsem poznal Úterý, jehožto planeta jest Mars.

Josef Váchal. *Vidění sedmera dnů a planet.*
Praha, 1910.

SBÍRKA SVATOPLUKA SAMKA V JIHOČESKÉ VĚDECKÉ KNIHOVNĚ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Nejsem sběratelka. Možná v pubertě jsem vystříhovala z časopisů obrázky filmů, hereček a herců. Co znamená sběratelská vášeň jsem poznala až při zpracovávání sbírky českokrumlovského rodáka pana Svatopluka Samka (1885–1957). Sbírkou, která byla léta uložena v krabicích v depozitáři ve Zlaté Koruně, jsem začala katalogizovat coby čerstvá důchodkyně v r. 2012. Má představa – pět let na kratší úvazek. Ale to byl veliký omyl. Sbíрка českých a zahraničních exlibris, jejíž zpracování se již konečně chýlí ke konci, má kolem 13.500 záznamů. V krabicích jsou i novoročenky a drobná užžitná grafika, výstřižky z novin a časopisů, soupisy exlibris a novoročenek, fotografie spisovatelů a umělců, nakladatelské značky, neúplné ročníky různých českých a zahraničních periodik. Mimo exlibris mě velmi zaujaly novoročenky, z nichž mnohé jsou opravdu výtvarným skvostem a některé svým satirickým nebo politickým obsahem neopakovatelné. Těž jsem je zařadila do zpracování. A katalogizuji je podobným způsobem jako exlibris. Nejprve jsem se zajímala

o osobnost sběratele. Informace, které jsem našla v archivech v Českém Krumlově a v Třeboni, uvádějí, že Svatopluk Antonín Všeherd Samek se narodil 4. 7. 1885 v Českém Krumlově, kde cho-

Vítězslav Fleissig, C3, 1949

dil i do obecné školy, poté do reály v Českých Budějovicích. Zaměstnán byl nejdříve v bance Union a v r. 1910 přestoupil do Živnobanky ve Vídni. Svoji odbornou kariéru pak zakončil v Živnostenské bance v Praze ve funkci disponenta. Do nepotřebných tištěných dvoustran z bankovních zpráv o činnosti si zakládal nové přírůstky své sbírky. Tak jsem si mohla přečíst zprávy o zemědělství a úspěchu českého prů-

myslu v první republice, včetně vývoje státních financí, dopadu berní reformy a seznámila jsem se s ročními výsledky hospodaření Živnostenské banky. V Praze se oženil, narodila se mu dcerka, postavil si vilku v Podolí. Stal se členem Spolku sběratelů a přátel exlibris kde

Vítězslav Fleissig, C3, 1947

působil jako archivář, místopředseda (od 1. 9. 1939 do 23. 3. 1941 zastupoval předsedu dr. Jaromíra Malého, který byl od 1. 9. 1939 vězněn v koncentračních táborech); předsedou byl zvolen 23. 3. 1941 a byl jím do 12. 2. 1944, kdy jej ve funkci vystřídal dr. Miloslav Novotný. Avšak již 24. 3. 1946 byl opět zvolen předsedou a byl jím až do 14. 5. 1955.

Nicméně neznala jsem jeho podobu, nemohla jsem ho identifikovat ani na společných spolkových fotografiích. Našla jsem pouze portrét-karikaturu, nakreslenou malířem Frant. Bláhou na valné hromadě Spolku sběratelů a přátel exlibris v Praze 18. dubna 1937 a zveřejněnou ve spolkovém periodiku Knižní značka I. 1937 na str. 31. Pátrala

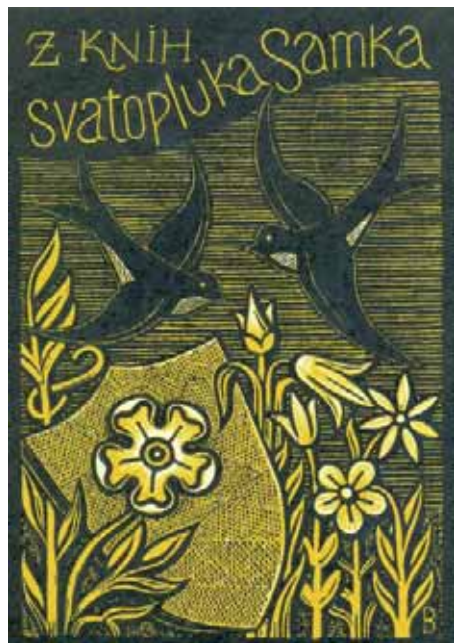

Svatopluk Samek (1885–1957)

jsem dál. Díky internetovým službám a na základě pražské adresy, která byla uvedena na obálkách adresovaných panu Svatopluku Samkovi, jsem napsala (v katastru nemovitostí dohledané) majitelce domu, kde pan Samek do konce svého života bydlel. A úžasná odpověď – v domě stále bydlí pokračovatelka rodu, pravnučka sběratele. Ochotně mi poslala fotografie, a tak jsem konečně spatřila tvář člověka, který získal, popsal a uložil grafické skvosty, které jsem měla možnost i já držet v ruce, naskenovat a vystavit v katalogu Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích (www.cbvk.cz/katalog). Zpětně jsem do Prahy napsala vše, co

jsem o panu Svatopluku Samkovi zjistila a odpovědí bylo, že vím více než celá její rodina a že je tomu ráda.

Ve sbírce je i část korespondence, kterou si vyměňoval s jinými sběrateli. Ne všechny dopisy jsou děkonné a kladné, sem tam autor dopisu důrazně vyžaduje

Josef Baruch, X2/2, 1940

je posláni slíbených exlibris apod.

Při katalogizační práci jsem poznala, že jde o rozsáhlou sbírku exlibris bez zvláštního vnitřního zaměření; sběratel přijímal a vyměňoval exlibris bez ohledu na techniku, majitele či autora (snad jen zájem o jihočeské výtvarníky a majitele je větší). Fascinovaná jsem byla rozsahem a systematickým uspořádáním doprovodného identifikačního aparátu, který je obdivuhodný – katalog majitelů exlibris, katalog výtvarníků, to vše propojené s katalo-

gem jednotlivých exlibris číslovaných sběratelem. Jako jihočeský religionista měl ve sbírce mnoho výstřížků z novin a časopisů o jihočeském kraji, osobnostech a dějinách jihu Čech. Některé soubory dokumentů, které S. Samek sbíral, jsou uloženy i v depozitáři Jihočeského muzea v Českých Budějovicích a čekají na svého zpracovatele. O jihočeských městech, rodácích, přírodě a folkloru rád a zajímavě přednášel na setkáních SSPE, nebo v různých místech Jihočeského kraje. Byl členem řady dalších spolků, např. Kletř (sdružení Jihočechů v Praze), zúčastňoval se setkávání rodáckých spolků v Černovicích u Tábora, Týně nad Vltavou aj. Jako velký česko-krumlovský patriot pořádal v Praze schůzky Kroužku rodáků a přátel Českého Krumlova, pozvánky na akce nechával tisknout v tiskárně Stanislava Kocmouda v Českých Budějovicích.

Kdyby se pan Svatopluk Samek dožil současných technických možností, jeho sbírka by jistě dosáhla daleko větších rozměrů a byla by i hlouběji odborně zpracována a ventilována. Od smrti sběratele a milovníka jihočeského kraje uplynulo 17. 2. 2022 šedesát pět let.

Jihočeská vědecká knihovna několik let, péčí paní Vlasty Lavičkové, odborné pracovnice knihovny, vystavovala originály exlibris ze sbírky Svatopluka Samka na menších výstávkách v budovách knihovny a díky tomu se řada návštěvníků poprvé setkala s touto malou a pozoruhodnou grafikou. Snad časem budeme v pořádání výstavek starších i nových exlibris v Českých Budějovicích pokračovat. První vlaštkou byla i výstava současného tvůrce exlibris, českobudějovického Petra Palmy v minulém roce.

Klobouk dolů před všemi sběrateli. Pochopila jsem, že dlouhodobé a systematické sběratelské práce je schopen jen člověk s velkým srdcem a radostí ze života a ze sběratelství. Řada sběratelů jistě znala a zná významného grafika, sběratele a vydavatele souborů exlibris pana Václava Rytíře (1889–1943). Jeho výrok na závěr: *Sbírejte pilně exlibris a odbornou literaturu. Sběratel je spoluvořitelem hodnot!*

Přeji všem sběratelům i tvůrcům exlibris mnoho, mnoho elánu, pevné zdraví a šťastný život plný nových sběratelských přírůstků.

Květa Cempírková, duben 2022,
Jihočeská vědecká knihovna

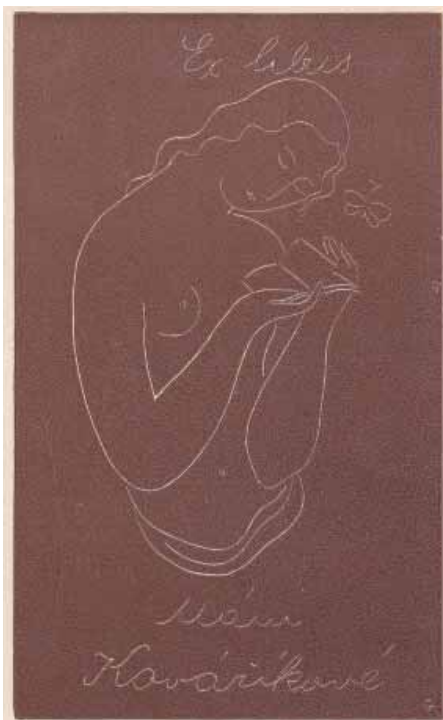
Použitá literatura:

1. CEMPÍRKOVÁ, K. *Svatopluk Samek a jeho sbírka exlibris v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích. Jihočeský sborník historický. Roč. 83., s. 463. ISSN 0323-004X. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2014.*
2. Státní oblastní archiv Třeboň, matrika Farního úřadu Český Krumlov, kniha č. 21, N 1879-1886, snímek č. 344.
3. LANGHAMMER, J. *České sběratelství exlibris v datech. Praha: SSPE, 2018.*

PROSTĚJOVŠTÍ PŘÁTELÉ UMĚNÍ A MIKULÁŠ GALANDA

Ve 30. letech 20. století rozvíjelo činnost v Prostějově několik kulturně orientovaných spolků i volných sdružení; mezi nimi pěvecké spolky Orlice a Vlastimila, divadelní ochotnický spolek, Klub přátel umění, Sdružení pokrokových lidí, Skupina Spolku moravských knihomilů, Skupina Družstevní práce. Mnohé akti-

vity vedl středoškolský učitel Josef Gličický, znalec knižní a výtvarné kultury, sběratel a dlouholetý člen SSPE. Pozo-

Mikuláš Galanda, X7, 1934

ruhodná je v tomto směru činnost několika generací rodiny Neumannových. Řezník a uzenář Josef Neumann přišel do Prostějova z Přerova, vybudoval úspěšnou firmu a zakoupil a zrenovoval historický dům U Zlaté studny, kde jeho potomci v ženské linii žijí dodnes. Oba manželé byli hudebně nadaní, zpívali v prostějovských amatérských sborech a věnovali se sponzorování osvětové činnosti, k čemuž vedli i své děti Ludmilu, Františka, Ladislava a Jana. Ludmila se provdala za Ing. Josefa Kovářika, kterému svým věnem pomohla k založení významné strojírenské firmy, po fúzi

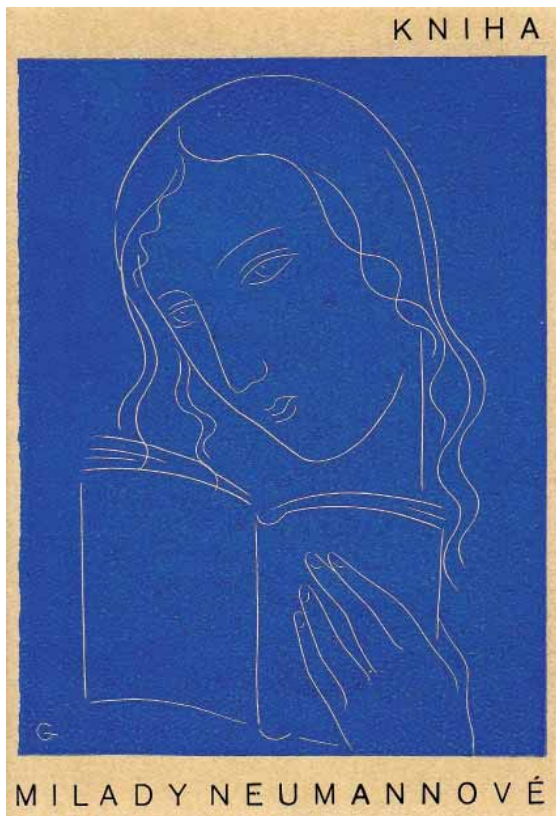
s firmou Wichterle známou jako Wikov, a pokračovala v osvětových aktivitách své matky.

František Neumann se sice vyučil řemeslu, poté ale studoval hudbu a po angažmá v Německu řídil umělecky i organizačně brněnskou operu. Jeho zásluhou bylo nastudováno několik oper Leoše Janáčka. Zemřel předčasně roku 1929. Jeho památku uctili sourozenci roku 1934 bibliofilským vydáním studie Vladimíra Helferta o tomto dirigentovi s grafickou výzdobou Eduarda Miléna. Františkovův bratr, podnikatel Jan Neumann sponzoroval v roce 1934 u příležitosti svých padesátých narozenin bibliofilské vydání studie dr. J. Kühndela *Dům U Zlaté studny* s kresbami Antonína Kameníka. Jan Neumann založil prosperující železářskou firmu umístěnou v rodném domě a byl zapojen do kulturní činnosti knihomilů a sběratelů umění, právě tak jako jeho synovec, Ludmilin syn Ing. František Kovářík, sběratel českého moderního malířství.

Přátelské vztahy prostějovských milovníků umění s Mikulášem Galandou pomohl navázat jeho přítel a kolega, bratislavský učitel pocházející z Moravy Josef Pospíšil, který šířil tisky s Galandovými ilustracemi mezi svými moravskými přáteli, zejména členy Spolku moravských knihomilů. Ti uspořádali v místním knihkupectví J. Bučka výstavu tisků, která vyvolala početné objednávky exlibris a novoročenek. Vzájem-

né sympatie vyvrcholily uspořádáním Galandovy výstavy 17 olejomalb, 11 akvarelů a temper a 17 kreseb a knižní grafiky v sále bývalé prostějovské hospodářské školy v únoru 1937.

Ing. František Kovářík si roku 1934 objednal u Galandy exlibris pro svou man-

Mikuláš Galanda, X7, 1935

želku Marii (Máňu) rozenou Hlaváčkovou. Značka je zajímavá zejména proto, že je provedena bílou lineární kresbou na barevném podkladu technikou Mässrovy desky (X7), která v užitkové grafice dobře nahrazovala náročnější liniový dřevoryt. Galandou provedené exlibris zaujalo řadu moravských kni-

homilů, zejména v Prostějově, takže si objednávali podobné značky. Soupis B. Beneše Buchlovana z roku 1943 (41. seznam) uvádí 10 knižních značek pro Prostějov z 36, které umělec provedl. Objednateli byli H. a J. Brázdilovi (1934), J. H. Štěrba z Uherského Hradiště (1934), J. a J. Šemokrouhovi (1936), J. Brožová (1937), Běluš a Ellen Krapkovi (1937) a František Nadymáček (1937). Námětově jsou tato exlibris variací ženského aktu čtoucího knihu. Vedle exlibris pro dospělé nechali někteří zájemci zhotovit značky pro své děti. Výše uvedený Jan Neumann je objednal r. 1935 a 1936 v modrém a červeném provedení pro své dcery Miladu a Věru, Leopold Dolák nechal zhotovit pro svého synka – ctitele letectví značku v roce 1937. Většina exlibris má písmo přisázené. Zcela výjimečně provedl Galanda exlibris pro dr. Kühndela technikou linorytu, část nákladu byla ručně kolorována. Podle soupisu si členové Skupiny přátel umění v Prostějově nechali v letech 1936 až 1938 zhotovovat stejnou technikou Mässrovy desky univerzální novoročenky, kam vpisovali své jméno vlastní rukou. Soupis uvádí jména: T. Brázdil, J. Cejpek, L. Dolák, J. Glivický, L. Kovářiková, dr. J. Kühndel, J. Neumann, B. Tomášek. Konkrétně B. Beneš Buchlovan v časopisu *Bibliofil* XIII, 1936 registroval novoročenky Brázdil, Ing. Kovářik a Robotka, další pak na jméno J. (a) M. Neumann, opět provedené technikou Mässrovy desky.

Je třeba poznamenat, že objednávka exlibris pro Máňu Kovářikovou nebyla v této kulturně orientované rodině nic výjimečného. Existují její exlibris od Eugena Nevana (prodávané v aukcích), od Jaroslava Votruby (JVKCB) a Cyrila

Boudy z roku 1945 (JVKCB). Zdá se, že touto značkou byl symbolicky ukončen spokojený rodinný život Kovářikových. Ing. Fr. Kovářik roku 1950 neunesl znárodnění firmy Wikov a ukončil svůj život sebevraždou.

Jana Parýzková

Poznámka: Joža (Josef) Pospíšil pocházel z Klopotovic u Tovačova, vyučoval na Slovensku, zejména v Bratislavě, byl autorem první monografie o Mikuláši Galandovi.

Informační zdroje:

1. Hana Bartková, historička, Prostějov: soukromé sdělení rodopisných a místopisných dat.
2. DOROVSKÝ, Ivan. *Lásky Josefa Glivického*. Masarykova univerzita, 2008. (<http://hdl.handle.net/11222/digilib/123858>)
3. Wikipedie: František Neumann, Mikuláš Galanda.
4. *Mikuláš Galanda, výběr z díla*. Katalog výstavy. Vlastivědné muzeum v Prostějově, červen-červenec 1965.
5. *Bibliofil* XI, 1934, příloha.
6. *Bibliofil* XIII, 1936, příloha.
7. GLIVICKÝ, Josef. *Mikuláš Galanda v Prostějově*. *Štafeta* č. 2, 1985, s. 23–26.

KDYŽ ZEMŘE HRDINA (Pocta Zdeňku Šímovi)

Pokud si myslíte, že hrdinou je jenom udatný vůdce armády nebo slavný generál či obyčejný voják, který položil život za krále (možno dosadit prezidenta, vlast, lid atd.), pak budu oponovat. Pro mě byl hrdinou Zdeněk Šíma, který s úsměvem na tváři mnoho let úspěšně bojoval s těžkou chorobou, jež jej tepr-

ve 16. 3. 2022 přemohla. Vedl těžký boj, a přesto byl stále člověkem plným optimismu, radosti, dovedl pohladit laskavým slovem, potěšit přítele, pozvednout skleničku dobrého moku s kamarády.

Ing. Zdeněk Šíma, foto J. Šulc, Chrudim, 2008

Pro Zdeňka Šímu se stalo koníčkem tisknutí grafických listů pro své přátele výtvarníky, a že jich bylo! Jen namátkou budu jmenovat: Jindřich Pileček, Josef Istler, Ludmila Jiřincová, Eva Hašková, Olga Vychodilová, Josef Kábrt, Milan Bauer a mnoho dalších. Báječný koníček, při němž nejen tiskl, ale velice se sblížil s umělci, kteří se stali trvalými přáteli tohoto člověka, jenž dovedl potěšit, poradit a odevzdat kvalitní práci. V kladenské kavárně Ateliér vystavoval grafické listy svých přátel. Výstavy vtipně zahajoval, mnohokrát připravil zajímavé večery, na nichž vyprávěl o tisku grafických listů, o umělcích, jež důvěrně znal, jeho dlouholetých přátelích. Spolu s Gabrielem

Slanicayem začal vydávat edici *DUO*, která se stala pojmem mezi sběrateli a jejíž některá vydání patří dnes ke skvostům mnoha sbírek.

Po příjezdu na sběratelská setkání byl vždy středem pozornosti. Spolu s manželkou Alenkou zaujali pozici u stolku, na nějž vystavili své krásně vytištěné grafické listy i právě nově vydané *DUO*, a sběratelé se začali hemžit, měnit i nakupovat. Také jsem se hemžil, ve své sbírce mám všechna *DUA*, budou vždy připomínkou na jejich dva vydavatele. Zdeněk se usmíval, Alenka měnila, Zdeněk radostně zdravil kamarády a večer spolu s nimi setrval dlouho do noci u skleničky něčeho dobrého.

Naše přátelství bylo důvěrné, měl jsem rád Zdeňka, který pro mě nejen tiskl, ale i byl dobrým kamarádem, jenž uměl potěšit, a když už se choroby hlásily o slovo, pak byl pro mě vzorem, jak trpělivě bojuje, nestěžuje si a stále si zachovává svůj optimismus. Já si stěžuji a stále si kladu otázku: jak to ten Zdeněk dokázal? Asi proto, že byl trochu kouzelníkem, jak jsem o něm napsal v povídce *Záhada tiskařské dílny* k jeho padesátým narozeninám. Jejda, to nám bylo hej, ale čas nezastavíš a Zdeněk se stal tím neúnavným bojovníkem se zákeřnou chorobou, která nakonec zvítězila. Pro mě bude stále vzorem, tím trpělivým hrdinou; rád na něj budu vzpomínat a na tom letošním sjezdu v Brně nám všem bude chybět.

Karel Žižkovský

Ing. Zdeněk Šíma se narodil 12. 10. 1940 v Berouně a zemřel 16. 3. 2022. Členem SSPE se stal v roce 1978. O sobě, uměleckém tisku, sbírání umění a umělcích hovořil v pořadu Artmix 4. října 2008: Chtěl jsem sbírat, musil jsem tisknout (iVysílání ČT).

OHLEDNUTÍ ZA NEJSTARŠÍM ČLEMEM NAŠEHO SPOLKU

CTIBOREM MORÁVKEM

Ctibor Morávek, narozený 11. února 1919 v Lomnici nad Popelkou, zemřel 3. listopadu 2021 ve věku nedožitých **103 let!** Do Spolku vstoupil již v roce **1943!** Nadšený sběratel drobných tisků začal s grafikou již dva roky před vstupem do řad exlibristů. Měl 25 vlastních listů a až do roku 1995 vydával grafické novoročenky. Převládal u něj zájem o Cyrila Boudu, jehož seznámil s tiskařem Vladimírem Bujárkem, ale zajímali ho mezi jinými také J. Jíra, J. Klápště, J. A. Švengsbír, K. Tondl, V. Vingler, ale ze všech nejvíce Kamil Lhoták, jeho osobní přítel. Mnohým výtvarníkům nezištně pomáhal po stránce organizační nebo při řešení technických problémů. Jako stavbař s nimi byl profesně spjat. Neopomeňme ani oblast jeho výtvarné angažovanosti – fotografování. Sice amatérské, avšak na vysoké úrovni. Jeho snímky tiskly prestižní tiskoviny, kde si jimi získal značnou publicitu. Ačkoliv s vysokým věkem jeho energie ubývala, zůstal věrný našemu spolku do posledních dnů.

Jarmila Špačková

Literatura:

HUMPLÍK, M. *Osobnosti českého exlibris*. Praha: SSPE, 2005.

MORÁVEK, C. *Několik vzpomínek na Kamila Lhotáka*. Zprávy SSPE 1/1991.

LANGHAMMER, J. *Nejstarší člen SSPE – Ctibor Morávek*. Knižní značka 1/2014.

ČERNOCH, F. *Hyperjubilant*. (Ctibor Morávek). Knižní značka 1/2019.

KŘEST MONOGRAFIE STANISLAVA KULHÁNKA

Dne 23. 2. 2022 v 18 hodin proběhl v budově Středočeské vědecké knihovny v Kladně křest knihy *Mistr drobné grafiky Stanislav Kulhánek. Rozměry života*. Je to první publikace, která shrnuje celoživotní uměleckou a pedagogickou činnost této významné kladenské osobnosti.

*Bc. Jindřich Hotový a PhDr. Irena Veverková,
foto K. Pazderka, 2022*

Knihu sepsala PhDr. Irena Veverková, která se umělcovým dílem dlouhodobě zabývá. V knize jsou zachyceny všechny obory umělecké činnosti S. Kulhánka, a to velmi čtivým a přehledným způsobem. Publikace je doplněna množstvím fotografií a 104 ukázkami umělcova díla od knižní grafiky, přes novoročenky, exlibris, užitou grafiku, řemeslné umělecké práce až po několik olejomalb. Celá kniha je výborně graficky řešena a skvěle vytištěna. Křest knihy byl výborně připraven včetně uměleckého vystoupení dvou mladých instrumentalistů: houslistky Terezy Zahradníkové a akordeonisty Filipa Kratochvíla.

Na zahájení křtu promluvili redaktor Mgr. Hájek a autorka PhDr. I. Veverková. Krátce na umělce zavzpomínal jeho vnuk Bc. J. Hotový. Na závěr proběhla malá autogramiáda.

V Kladně je kniha v prodeji v Městském informačním centru, T. G. Masaryka 499 a v knihkupectví Kanzelsberger, Poděbradova 552, v Plzni v knihkupectví Kosmas, Klatovská třída 13.

Na závěr děkuji kladenskému spolku Halda za vydání knihy; je to již jejich 32. publikace. A současně děkuji Statutárnímu městu Kladnu a Středočeskému kraji za finanční spoluúčast.

Jindřich Hotový

VÝSTAVA BUDDHA ZBLÍZKA

Národní galerie Praha uspořádala ve dnech 3. 12. 2021 až 24. 4. 2022 ve Valdštejnské jízdárně výstavu buddhistického umění s názvem *Buddha zblízka* ve spolupráci s Muzeem Rietberg Zürich (více než 100 zápůjček). Na výstavě převažovala zobrazení Buddha (sochy, kresby, textilie) a buddhistické náboženské texty z Indie, Číny, Japonska, Tibetu a dalších zemí z časového rozmezí od 2. do 20. století. K výstavě byly vydány dva katalogy.

Vystaven byl např. svitek s Buddhovou legendou v délce 15 m s dvaceti čtyřmi scénami z Buddhova života. Pro mě byly zajímavé ohlasy buddhismu v českém grafickém umění. Byla vystavena grafika R. Adámka Buddha s původní dřevorytovou deskou (Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem), několik exlibris: 1. A. Burka. Ex libris Bedřich Šebek, X2, 1924; 2. O. Vaňáč. Ex libris Alex Kudorič, L1, 1922; 3. V. Fiala. Ex libris Jiří Matějovský; 4. V. Fiala. Ex libris Václav Fiala, ka-

menorytina, 1945 a vlastní novoročenka V. Strettiho Socha sedícího Buddha, C4, 1935. Byly také vystaveny dvě knihy Leopolda Procházky o buddhismu, pro něž vytvořil titulní stránky v dřevorytu

Alois Burka, X2, 1924,
z fondu Jihočeské vědecké knihovny

J. Hodek (celkem pro čtyři knihy L. Procházky). Pro zájemce o slepotisky bylo připraveno osm stanovišť s kleštěmi pro vytisknutí různých symbolů štěstí na připravené papírové lístky.

Jan Langhammer

MUZEUM BESKYD VE FRÝDKU-MÍSTKU

VYSTAVILO KNIHU SE SUPRALIBROS

Začátkem letošního roku měli návštěvníci muzea možnost prohlédnout si vystavenou knihu Lukáše Pinella *O dokona-*

Iosti Zákonnij / Knihy Cztery z roku 1607. Vazba knihy je opatřena na titulní straně supralibros s erbem radního z Nového Města Pražského Jana Chrysostoma Sferýna ze Sferýnu (asi 1548–asi 1629), který si knihy do své knihovny nechal kolem roku 1612 opatřit jednotnou vazbou; knihy následně daroval františkánům u Panny Marie Sněžné v Praze. Kniha je

na titulním listu opatřena ručně psaným exlibris Jana Sferýna ze Sferýnu a rovněž špatně čitelným františkánským přípisem. Tisk věnoval ve 30. letech 20. století místeckému muzeu MUDr. Antonín Přecechtěl (1888–1957), lékař, muzejník a vlastivědný pracovník.

Jan Langhammer

Literatura:

1. KAŠPAR, Jan. *Novoměstský radní Jan Sferýn ze Sferýnu a část jeho knižní sbírky v knihovně františkánů u Panny Marie Sněžné. Dokumenta Pragensia*. 27, 2008. s. 337–381.
2. Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, p. o. Facebook. 16. únor 2022.

MÁJOVÝ VEČER SSPE

Dne 6. května 2022 se v hotelu Absolutum v Praze konal poprvé Májový večer SSPE za účasti asi třicet členů. Hudebně

jej okrášlil houslový virtuóz Alexander Shonert, narozený na Sibiři, který od roku 1999 žije a pracuje v Praze. Jako uznání za přínos české kultuře mu bylo v roce 2010 uděleno české občanství. Shonert připomněl svého přítele, malíře a člena SSPE Anatolije Ključinského, který zemřel 2. září 2021 ve věku 83 let, s nímž ho pojily společné židovské kořeny (Ključinsky měl polské předky a Shonertovi předci pocházeli z Rakouska).

Následovalo připomenutí loni zesnulých českých výtvarníků, tvůrců exlibris. Na akad. malíře Vladimíra Suchánka (1933–2021) vzpomínal dr. Karel Žižkovský a na akad. malíře Karla Beneše (1932–2021) kromě dr. Žižkovského i jeho syn Pavel Beneš. Přítomny byly obě vdo-

vy, PhDr. Zita Suchánková a akad. malířka Daniela Benešová.

PhDr. Jiří Ort pak přítomným ve fundované přednášce připomněl život a dílo akademické malířky Ludmily Jiřincové (1912–1994), od jejíhož narození uplynulo 9. května 110 let. Na své návštěvy u výtvarnice vzpomínal rovněž pan Jiří Pavlík z Domažlic.

Na závěr programu Mgr. Alois Sassmann, který večer připravil a moderoval, besedoval s grafikem Petrem Minkou. Následovaly neformální rozhovory přítomných při pohoštění. Bylo vzneseno přání, aby se Májové večery konaly i v dalších letech. Fotografie z večera, které pořídil pan Miroslav Peřtřík, předseda SSPE, jsou na webových stránkách našeho spolku.

Alois Sassmann

PUBLIKACE

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. Karel Demel. Exlibris 1972–2020**

Podolí u Brna: Protis, 2021, 285 s. (nestránkováno), 252 obrázků, 2 fotografie, barevná obálka, grafická příloha, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, 120 číslovaných výtisků, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-12-0. Obsah: Úvod Karla Demela. Exlibris 1972–2020 (obrazový soupis 252 exlibris). Soupis exlibris. Rejstřík vlastníků exlibris. Citace K. Demela: *Tvorba exlibris je pro mě většinou předstupněm pro větší cykly i formáty volné grafiky. Mohu si zde ověřovat kompozici i s malými změnami, techniku, a nevytrhovat se z tématu často dlouho prožívaného. Svým naturelem zůstávám v rovině intimního sdělení či příběhu. Sběratelé drobné grafiky a exlibris jsou tak spřízněnými dušemi, důležitou oporou a inspirací.*

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. Katarína Vavrová. Exlibris 1994-2019**

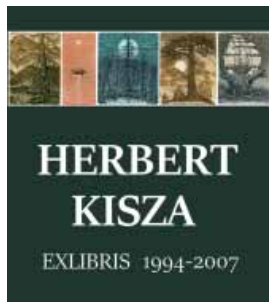
Podolí u Brna: Protis, 2021, 279 s. (nestránkováno), 260 obrázků, 1 fotografie, barevná obálka, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, náklad není uveden, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-14-4. Obsah: S Katarínou Vavrovou o její tvorbě. Exlibris 1994–2019 (obrazový soupis 123 exlibris – černobílé i kolorované varianty a 13 rarit). Soupis exlibris. Rejstřík vlastníků exlibris. Citace K. Vavrové: *Realizujem grafiky v technice leptu, ktoré ešte ručne kolorujem. Pre mňa je tvorba grafiky improvizácia. Vychádzam hodne zo svojich malieb a kresieb, ale pri grafike ma vždy čaká prekvapenie. Ja som sa začala venovať knižnej ilustrácii. Exlibris urobím tak už ojedinele, je to etapa v mojom živote, ktorá skončila. Grafika mi chýba, tej sa určite nechcem vzdať.*

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. Herbert Kisz. Exlibris 1973–1993**

Podolí u Brna: Protis, 2021, 321 s. (nestránkováno), 293 obrázků, 2 fotografie, barevná obálka, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, 120 číslovaných výtisků, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-15-1. Obsah: S Herbertem Kiszou o jeho tvorbě (I). Exlibris 1973–1993 (obrazový soupis 289 exlibris). Soupis exlibris. Rejstřík vlastníků exlibris. Citace H. Kizsi: *Měl jsem hodně rád Honzu Součka, a Jindru Pilečka. Od něj jsem se hodně učil. Já jsem v pátém, šestém ročníku bydlel v Hlásné Třebáni a Jindra Pileček v Karlštejně, tak jsme tam chodili po těch lomech, tábořili jsme i v zimě, chodili na pivo, malovali ... Byl jsem určitě ovlivněný Pilečkem. Ale bylo to i tou krajinou, ty motivy na našich výletech jsme viděli spolu. Jindrův živ je vidět i na starých grafikách. Dneska již nikoho takového spřízněného nemám.*

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. *Herbert Kizsa. Exlibris 1994–2007***

Podolí u Brna: Protis, 2021, 325 s. (nestránkováno), 300 obrázků, 2 fotografie. barevná

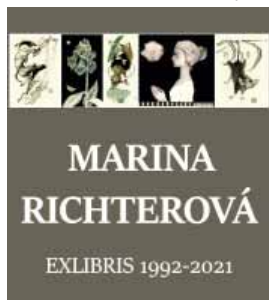

obálka, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, 120 číslovanych výtisků, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-16-8. Obsah: S Herbertem Kiszou o jeho tvorbě (II). Exlibris 1994–2007 (obrazový soupis 296 exlibris). Soupis exlibris. Rejstřík vlastníků exlibris. Citace H. Kizsi: *Já dělám většinou ze zinku, protože je daleko jednodušší leptání. Měd se dělá strašně dlouho v chloridu železitém, tam těžko zjistím, jak je vyčerpaný ten chlorid, takže nevím, kolik vteřin mám přidávat. Kdežto tu kyselinu dusičnou, kterou já leptám, ochutnám – a vím, že má ty správný grády. V grafice teď dělám skoro už jenom exlibris. Protože jsem vytvořil veliké kvantum grafiky, není už ten motor. Navíc se prodává daleko míň než kdysi, takže mně ty štosy neubejvaj. Ani už teď pracně netisknu celé jednotlivé náklady. Pokud nějaké motivy řeším, tak mi na to bohatě stačí exlibris.*

Poznámka: Dva obrazové soupisy exlibris H. Kizsi tvoří celek a jsou doplněny grafikou přílohou ve dvou variantách.

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. *Marina Richterová. Exlibris 1992–2021***

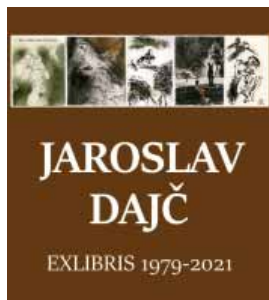
Podolí u Brna: Protis, 2022, 350 s. (nestránkováno), grafická příloha, barevná obálka, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, 120 číslovanych výtisků, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-18-2. Obsah: S Marinou Richterovou o její tvorbě. Exlibris 1992–2021 (obrazový soupis 328 exlibris). Soupis exlibris. Rejstřík vlastníků exlibris.

Citace M. Richterové: *A také mě provokuje nezáměr některých sběratelů o litografii. Považují ji jenom za „print“ – stejně jako ofset. Přitom nevědí, že litografie je mnohem složitější než lept. O suché jehle ani nemluvě – tu může udělat každý, i hřebíkem.*

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. *Jaroslav Dajč. Exlibris 1979–2022***

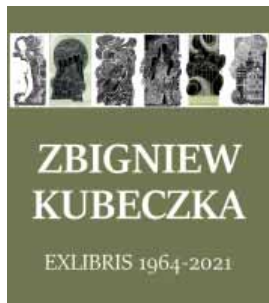
Podolí u Brna: Protis, 2022, 350 s. (nestránkováno), grafická příloha, barevná obálka, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, 120 číslovanych výtisků, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-17-5. Obsah: S Jaroslavem Dajčem o jeho tvorbě. Exlibris 1979–2021 (obrazový soupis 320 exlibris). Soupis exlibris. Rejstřík vlastníků exlibris.

Citace J. Dajče: *Někdy na střední škole jsem se prostřednictvím starších přátel seznámil s dílem Bohuslava Reynka. Bylo to pro mě zjevení, ale styděl jsem se pana Reynka navštívit. Když jsem potkal jeho syny Jiřího a Daniela, tak se můj obdiv k celé rodině ještě znásobil. Můj děda bydlel kousek od Petrkova. Stejný genius loci, krajina, zvířata a lidé. Z toho se člověk jen tak nevyzuje. Navíc sběratelé exlibris mi podobná témata zadávali.*

■ **KŘÍŽ, Luděk – VÁVERKA, Patrik. Zbigniew Kubeczka. Exlibris 1964–2021**

Podolí u Brna: Protis, 2022, 310 s. (nestránkováno), 2 grafické přílohy, barevná obálka, 18 × 16 cm. Tisk: Podolí u Brna, Protis, 60 číslovaných výtisků, barevný digitální tisk, brožováno. ISBN 978-80-87844-20-5. Obsah: Se Zbigniewem Kubeczka o jeho tvorbě. Exlibris 1964–2021 (obrazový soupis 279 vybraných exlibris). Soupis reprodukováných exlibris.

Citace Z. Kubeczky: *Stále si myslím, že legenda je rovnocennou součástí klasického exlibris. A pokud jde o písmo. Můj jediný učitel výtvarné výchovy (na základní škole) zdůrazňoval prioritu čitelnosti písma a doporučoval všimnout si písma na starých náhrobcích.*

Lgh

■ **41. žeh českého exlibris za rok 2021**

Hradec Králové: Farmaceutická fakulta UK, České farmaceutické muzeum, SSPE a jeho sekce v Hradci Králové, Galerie Na mostě, 2022, 32 s., obálka, 26 obrázků, katalog sestavila Mgr. Ladislava Valášková, Ph.D., náklad 100 výtisků, tisk Kostelec nad Orlicí, AG TYP. Obsah: Úvodní slovo (Marie Rumlarová). Účastníci přehlídky: 26 autorů (nikdo ze Slovenska), 77 exlibris. Soupis autorů, kteří se zúčastnili výstav (32.–41.). Zkratky škol. Zkratky grafických technik. Poděkování. Tiráž.

Po loňském malém počtu přihlášených grafiků se letos podařilo získat dokonce umělce, kteří se už po mnoho let Žně nezúčastnili. Odpověděli a poslali na přehlídku společně se sběrateli svá nová exlibris. Příští rok jich oslovím více. Stále ale nedosahujeme počtu

přihlášených, jako před třemi lety. Proto byla výstava doplněna vzpomínkovými medailonky na ty, kteří nás opustili, a těch umělců, kteří měli 100 let od narození. Výstavní prostory musely být zaplněny. Samostatnou část tvořily práce studentů z Pedagogické fakulty v Hradci Králové. Potíže byly s katalogem. Nedostali jsme od magistrátu grant, a tak to nakonec zachránil dar pana primátora. Pro příští rok bude muset o grant žádat nebo katalog podpořit SSPE.

Marie Rumlarová

ČASOPISY

■ EXLIBRIS ABOENSIS, Nro 117, 1/2022, Finsko

V prosinci 2021 se konal knižní festival v Tampere. Zápisky v knihách versus exlibris, E. J. Ellilä a Mauri Sariola. Mistr karikatur, Estonec Juuro Kuusik (1928–2012). Nordisk Exlibris Tidsskrift (Severský exlibristický časopis) vychází v Dánsku od roku 1946 do současnosti. Supralibros v Petrohradě. Tvůrci exlibris z Petrohradu: Tamara Romanova (Тамара Романова), Haris Shakhmametyev (Харис Шахмаметьев) a Sergey Tukanov (Сергей Туканов. 1955–2020). Exlibris osobnosti: profesor, etnosociolog Uno Harva (1882–1949). Exlibris z časopisu Nuiiri Voima (Mladá síla, 1932, 1933). Ukrajinstí tvůrci exlibris, Ukrajinský klub exlibris v Kyjevě a Muzeum exlibris v Oděse. Reprodukovány novoročenky P. Hlavatého a M. Manojlína.

■ GRAFIEKWERELD, No. 1., 2022, Nizozemsko

Nizozemská výtvarnice Marion van Bergen; ukázky její grafické tvorby v dřevorezu. Život a dílo Käthe Kollwitzové, německé grafičky, sochařky a malířky se staly námětem exlibris a grafických listů současných grafiků. In memoriam Johan Souverein († 6. 10. 2021). In memoriam Cor van Vlijmen († 22. 9. 2021). Jeanne Bieruma Oosting (1898–1994), holandská sochařka, grafička, malířka a ilustrátorka, vytvořila rovněž několik exlibris.

■ GRAPHIA, Tijdschrift voor ex-libriskunst. Nummer 2022/1, Belgie

Gustaaf De Bruyne (1914–1981), malíř, grafik a výtvarný pedagog z Antverp, vytvořil několik dobových novoročenek; věnoval se rovněž tvorbě exlibris.

Martin R. Baeyens představil Petera Doiga, současného skotského malíře (Edinburgh, *1959), a připojil reprodukci jeho počítačového exlibris. Další 6. částí pokračuje série článků Jacka van Peera Dekadence v exlibris, tentokrát jde o smrtelný hřích lenost; jedno z osmi zobrazených exlibris je litografie V. Suchánka z r. 2017. Výstavu čtyř českých grafiků J. Brázdy, M. Hlinky, K. Musila a Michala Nováka uspořádala galerie Epreuve d'Artiste v Antverpách od 1. do 15. května 2022 (k článku reprodukce čtyř exlibris vystavujících autorů). Svými grafikami (lepty s akvatintou) je představen mladý grafik Gert-Jan Van Goethem; jeho otec byl malíř a výtvarný pedagog Robby Van Goethem. Anke Polenz z Hamburku, sběratelka exlibris a sekretářka DEG, se narodila během 2. světové války v Janovicích ve Slezsku, otec zahynul ve válce, matka s ní uprchla do Hamburku; je odbornicí v oblasti výživy a domácí ekonomiky; mezi deseti jejími reprodukovanými exlibris jsou dvě česká: Oldřicha a Františky Jelenových. Petr Chinovský studoval dějiny umění na univerzitě v Oslu; ve své grafické tvorbě využívá v počítačové grafice princip koláže běžných předmětů.

Hedieh Jafari, iránská grafička, se narodila v roce 1990 v Teheránu; pro svoji grafickou tvorbu používá technicky náročnou mezzotintu. Mezi osmi novými exlibris je jedno od Zdeňka Jandy. Jan Brugghevan podává popis svého exlibris od Egora Shokoladova (Егор Шоколадов), Bělorusa, žijícího nyní v USA. Jsou recenzovány dvě publikace o díle Pavla Hlavatého.

■ **KISGRAFIKA, 2022/2**, Maďarsko

Dr. Kornélia Vasné Tóthová vzpomíná v úvodním článku *Před 100 lety se narodil velmistr grafiky Mihály Csiby* na významného maďarského výtvarného umělce. Článek Marie Padné Szabóové *Vzkaz domů* je redakčně upravenou verzí textu, který byl přednesen 21. ledna 2022 v Městském muzeu v Ajce na výstavě malých grafik maďarských autorů tvořících v zahraničí; výstava byla sestavena z rozsáhlé sbírky Kláry Tiborné Krajcsiové. Ferenc Kiss se v článku *Vzpomínka na Tibora Gebhardta Göncziho (1902-1994)* věnuje životu a dílu tohoto maďarského tvůrce plakátů a exlibris. V článku *Přání k 80. narozeninám dr. Antala Aratóa* nás dr. Kornélia Vasné Tóthová seznamuje s významným maďarským knihovníkem. Dalším dílem pokračuje seriál dr. Kornélie Vasné Tóthové *Knižní značky významných sběratelů ve Státní Széchényiho knihovně* osobností herce, novináře a grafika Kálmána Rozsnyaye (1872–1948). Dr. Kornélia Vasné Tóthová uvádí šestý díl soupisu malých grafik významného maďarského grafika Károlye Várkonyiho z let 1980–1984.

■ **SELC-EXPRESS, Nr. 120 / April 2022**, Švýcarsko

Pozvánka na sjezd SELC do Winterthuru (2. 7. 2022). In memoriam Heinze Deckera (1931–2021), německého sběratele a publicisty. Helene Agnes Hermine Haasbauer-Wallrath (1885–1968), malířka a grafička, pobývala ve Vídni, v Německu, v Čechách a ve Švýcarsku; reprodukce tří exlibris a devíti návrhů. Ke 190. výročí narození Wilhelma Busche (1832–1908), malíře, kreslíře a humoristického básníka; reprodukce šesti souvisejících exlibris. Výstavu židovských exlibris uspořádala knihovna Izraelitské kulturní obce v Curychu ve Švýcarsku. Putovní knihovna pruského Zemského svazu židovských obcí založená v roce 1934 měla vlastní exlibris. Doplnění soupisu exlibris Marie La Roche (Soupis číslo 40, SELC). K osmdesátým narozeninám Martina Thönena (*1942), švýcarského grafika a tvůrce exlibris. Dánská exlibristická společnost zanikla k 31. 12. 2021 po osmdesáti letech své činnosti; počet členů klesl pod padesát. In memoriam Davida Bekkera (1940–2022), ukrajinského malíře, grafika a tvůrce exlibris.

Jan Langhammer, Bartolomej Rudas (Kisgrafika)

VÝSTAVY

Galerie HOLLAR, Smetanovo nábřeží 6, 110 00 Praha 1

30. 6. – 31. 7. 2022	Naděžda Synecká
4. 8. – 4. 9. 2022	Symbióza
8. 9. – 2. 10. 2022	Mladá grafika – Generace

Galerie U Kellerů, náměstí Kašpara Šternberka 68, 338 28 Radnice

13. 6. – 24. 7. 2022	Zdenek Seydl, exlibris, novoročenky
25. 7.– 4. 9. 2022	Jiří Slíva, exlibris, novoročenky
5. 9. – 16. 10. 2022	Vlastimil Sobota, exlibris, novoročenky

PLÁN A SKUTEČNOST HOSPODAŘENÍ V ROCE 2021 A ROZPOČET NA ROK 2022

Příjmové položky:	Plán a skutečnost 2020		Rozpočet 2022
	v tisících Kč		v tisících Kč
Členské příspěvky	265,0	262,1	325,0
Příspěvky na tiskový fond	8,0	18,9	15,0
Inzerce	0,0	0,0	0,0
Podíl z prezenčních aukcí	10,0	0,0	0,0
Podíl z internetových aukcí	60,0	96,6	80,0
Prodej spolkových publikací a grafik	35,0	79,2	70,0
Aktivní úroky	0,0	0,0	0,0
Sjezd	148,2	30,0	164,3
Příspěvky a dary	0,0	10,0	10,0
Ostatní příjmy	0,0	0,0	0,0
Celkem příjmy	526,2	496,8	664,3

Výdajové položky:

Časopis Knižní značka a přílohy*	120,0	124,3	130,0
Soupisы exlibris a novoročenek	9,0	6,9	10,0
Slovník tvůrců exlibris	36,0	25,5	15,0
Sborník pro exlibris*	75,0	68,4	80,0
Výstavy	0,0	0,0	0,0
Sjezd 2021	140,7	0,0	162,5
Grafické listy, soubory a publikace	35,0	50,9	120,0
Bankovní poplatky	4,0	0,0	4,0
Režijní náklady na činnost spolku	45,0	42,4	50,0
Valná hromada	15,0	29,7	25,0
Prezenční aukce	0,0	0,0	0,0
Archiv	15,0	13,6	15,0
Účetní evidence	12,0	12,0	12,0
Hospodářka	14,4	14,8	14,4
Nájemné	10,0	0,0	10,0
Finanční podpory ze strany SSPE	10,0	8,0	10,0
Celkem vydání	541,1	396,5	657,9
Hospodářský výsledek	-14,9	100,3	6,4

*včetně poštovného za časopis a sborník

Hospodaření spolku v roce 2021 je převzato z dokumentu Hospodaření_4Q2021, který zpracovala paní Ing. Markéta Bayerová. Hospodaření spolku skončilo v r. 2021 přebytkem **100.300 Kč**. Jmění spolku na účtech a v hotovosti, které činilo k 1. 1. 2021 – **452.100 Kč** a k 31. 12. 2021 – **552.400 Kč**, se zvýšilo o 100.300 Kč. Poštovné za rozesílání Sborníku 2021 je zahrnuto do výdajů za Knižní značku. Rozpočet na rok 2022 byl navržen jako ziskový částkou **6.400 Kč**.

Z DOPISŮ

Vážený pane inženýre,
při pořádání pozůstalosti po prof. Stanislavu Kulhánkovi jsem narazil na dřevoryt Josefa Váchala Čs. *spolek sběratelů a přátel ex libris*. Jedná se o černobílý dřevorytový tisk na ručním papíru z r. 1922, rozměr 149:65 mm. Po levé a pravé straně je text, uprostřed stojí český lev s levou tlapou na knize a v pravé drží větvičku se třemi lipovými listy a nad jeho hlavou je slovenský dvojitý kříž na vrcholcích tří pohoří. Z oblohy nad křížem celou scénu ozařují paprsky.

Tento list mi byl povědomý, a tak jsem prohlédl několik publikací, až jsem narazil na rakouskou ročenku Österreichische Exlibris Gesellschaft. Jahrbuch 1937, kde je článek *Das Exlibris in der Tschechoslowakei* od Dr. Hanse Ankwicz-Kleehovena (1883–1962), rakouského kunsthistorika, knihovníka a sběratele exlibris, který separát článku z této ročenky věnoval prof. S. Kulhánkovi v březnu 1937. V článku je reprodukován tento dřevoryt (mimo dalších 24 reprodukcí a 2 originálních příloh od S. Kulhánka a A. J. Alexe) v mírně zmenšeném měřítku. Článek se podrobně zabývá našimi tehdejšími tvůrci exlibris a celkově vysoko hodnotí úroveň tvorby českých umělců. Z toho též plyne, že SSPE byl v té době na vysoké úrovni a naše grafika byla v Evropě známá a uznávaná. S pozdravem Jindřich Hotový

Josef Váchal, X2, 1922

ZPRÁVY Z VÝBORU SSPE

- **Březnová výborová schůze** se nekonala. Členové výboru se podíleli na přípravě valné hromady SSPE prostřednictvím internetu.
- **Valná hromada 26. 3. 2022** se konala v Praze v Domě dětí a mládeže Karlínské spektrum, Karlínské náměstí 7 od 8:30 do 14 h za účasti 68 členů SSPE a 10 hostů. Ze zahraničních členů se nezúčastnil nikdo. Účastníci obdrželi podklady k jednání valné hromady a grafický list Z. Hruby U kapličky. Zprávu o činnosti a plán činnosti na rok 2022 přednesl předseda Miroslav Petřík; poděkoval všem, kteří se na činnosti podíleli a konstatoval, že většina členů SSPE se na základě uskutečněné ankety vyslovila pro tištěnou formu spolkového časopisu Knižní značka. Mgr. Jarmila Špačková podala zprávu o hospodaření spolku a o finančním plánu pro rok 2022. Předseda kontrolní komise akademický malíř Vladimír Bogdanov konstatoval, že komise nezjistila zá-

vady v hospodaření spolku a že činnost probíhala podle plánu; doporučil vydávání grafík a grafických souborů pro členy SSPE. Mgr. Ladislav Žák informoval o budoucí podobě elektronických katalogových listů tvůrců exlibris. Mgr. Jakub Pich informoval o záměru výboru SSPE podílet se finančně na vydání dalších dvou obrazových autorských soupisů exlibris z edice Mgr. Ludka Kříže a Patrika Váverky. V Itálii se konala přehlídka českých tvůrců exlibris; referoval M. Petřík. Mgr. L. Kříž pozval členy prostřednictvím obrazové prezentace na sjezd SSPE v Brně v termínu 23. až 25. září 2022. Čestnými členy SSPE byli jmenováni: akademická malířka Daniela Benešová, Jiří Hlinovský (in memoriam), Karel Urban a RNDr. Karel Žižkovský. Výše členských příspěvků pro rok 2023 zůstává na úrovni roku 2022. Účastníci valné hromady schválili usnesení ve všech bodech.

■ **Výborová schůze 6. 5. 2022** se konala v Praze v hotelu Absolutum, Jablonského 639/4 za účasti předsedy M. Petříka, tří členů výboru a jednoho hosta. Výbor uspořádá další anketu k činnosti spolku. Výbor souhlasí s návrhem tiskárny Kalous & Skřivan s. r. o. na zvýšení ceny tisku Knižní značky ze 14.700 Kč na 19.430 Kč + 10 % DPH za 500 výtisků. Výbor by rád vydal jeden soubor exlibris pro subskribenty a následný prodej; realizací byl pověřen Mgr. A. Sassmann. V příštím roce 2023 vydá SSPE pro subskribenty *Českou exlibristickou bibliografii*; v této souvislosti výbor uvažuje o podání žádosti o finanční podporu na MK ČR. Letošní žádost o grantovou podporu časopisu Knižní značka byla MK ČR zamítnuta z důvodu, že časopis nemá celospolečenský dosah.

Výbor SSPE

ZMĚNY ČLENSTVÍ

■ **NOVÍ ČLENOVÉ:** 30070 Jan BRUGGHEMAN, Vaartstraat oost 27, B-9940 Ertvelde, Belgium; 10785 Josef ŠUCHMAN, Hluboká 76, 145 06 Kdyně; 30071 Agaath WATER-SCHOOT, Oudestraat 20, NL-5421 WE Gemert, Netherland.

■ **ZMĚNA ADRESY:** 10232 PhDr. Zdeněk NĚMEC, Michelangelova 3404/13, 100 00 Praha; 10267 Ing. Zdeněk PILECKÝ, Heřmanova 413/3, 170 00 Praha.

■ **UKONČENÍ ČLENSTVÍ NA VLASTNÍ ŽÁDOST:** 10032 Jana BUCHTOVÁ z Mníšku pod Brdy; 10705 Ing. Marie FABINGEROVÁ z Věšína; 10162 akademická malířka Markéta KRÁLOVÁ z Prahy; 10298 Josef RUNŠTUK z Prahy; 10305 Aleš RYBIČKA z Pardubic; 10735 Eliška RYBIČKOVÁ z Pardubic; 10378 Michal ŠTINDL z Všeštar; 20027 MUDr. Dušan ŠUTERA z Bratislavy; 10386 MVDr. Josef TOMÁNEK z Brna; 10385 Miloslav TOMAŠÁK ze Žacléře.

■ **UKONČENÍ ČLENSTVÍ PRO NEPLACENÍ PŘÍSPĚVKŮ:** 10762 Martin RUDOLF z Benátek nad Jizerou.

■ **ZEMŘELI:** Ctibor MORÁVEK z Prahy (†3. 11. 2021); Mgr. Eva NĚMCOVÁ z Prahy (†14. 6. 2022); Ing. Vlastimil PETROVSKÝ z Prahy (†27. 9. 2021); MUDr. Jiří POL z Moravské Třebové (†15. 5. 2022); Ing. Zdeněk ŠÍMA z Kladna (†16. 3. 2022).

Výbor SSPE

**Identifikační číslo ve spolkovém rejstříku vedeném
Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 237: 004 43 522,
zapsáno 1. ledna 2014.**

Poštovní adresa:

**Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha. Webo-
vé stránky: www.sspe.cz.**

Číslo účtu/Konto:

2501272505/2010 v CZK, Fio banka, a.s., se sídlem V Celnici 1028/10, 110 00 Praha 1.

Číslo účtu/Konto:

2001272509/2010 v EUR, IBAN: CZ3020100000002001272509,

BIC: FIOBCZPPXXX, Fio banka, a.s., se sídlem V Celnici 1028/10, 110 00 Praha 1.

Předseda: **Miroslav Petřík,**

Tyršova 26, 375 01 Týn nad Vltavou.

E-mail: petrikjudo@seznam.cz. Mobil: 602 154 055.

Hospodářka a členská evidence: **Mgr. Jarmila Špačková,**

Čajkovského 914/54, 500 09 Hradec Králové.

E-mail: pausinka@gmail.com. Mobil: 606 610 698.

Redaktor Knižní značky: **Ing. Jan Langhammer, CSc.,**

Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň.

E-mail: langhammer.jan@quick.cz. Telefon: 377 265 076.

Redaktor Sborníku pro exlibris a drobnou grafiku: **Ing. Ladislav Žák,**

Hrdličkova 2189/12, 148 00 Praha.

E-mail: zaking@volny.cz. Mobil: 602 211 704.

Archivářka: **Marta Novotná,**

Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha.

E-mail: marta.no@seznam.cz. Mobil: 724 781 294.

KNIŽNÍ ZNAČKA číslo 2/2022

Redaktor: Ing. Jan Langhammer, CSc.,

Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň, e-mail: langhammer.jan@quick.cz.

Redakční kruh: Bedřich Kocman, PhDr. Jiří Ort, Mgr. Alois Sassmann,

Ing. Ladislav Žák a RNDr. Karel Žižkovský.

Jazyková korektura: Mgr. René Keller.

Počítačová sazba článků a výběr obrázků: Ing. Jan Langhammer, CSc.

Grafická úprava a tisk: SOS print, s. r. o., Švihovská 10, 301 00 Plzeň.

Náklad 500 výtisků.

Vydává: Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha,

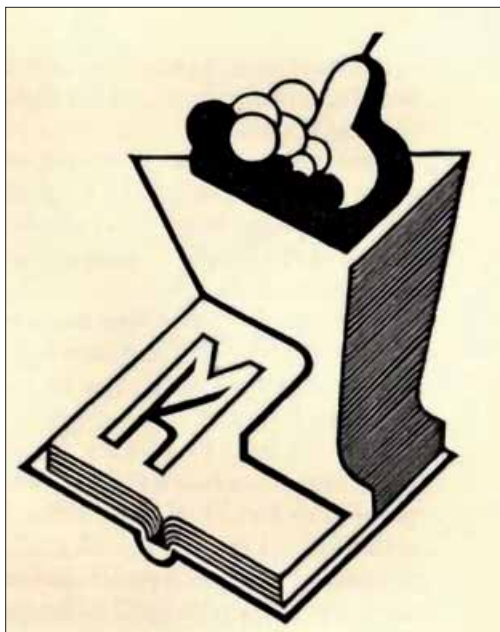
pro své členy čtyřikrát ročně. ISSN 1211-3840. MK ČR E 11475.

Rozesílá: ADISERVIS Praha.

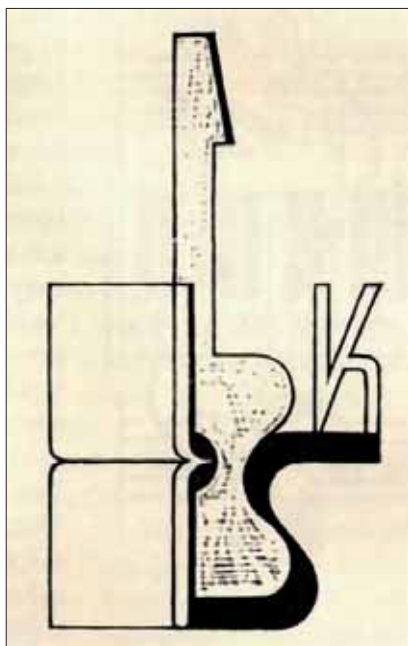
Toto číslo vyšlo 30. 6. 2022. Redakční uzávěrka příštího vydání je 31. 8. 2022.

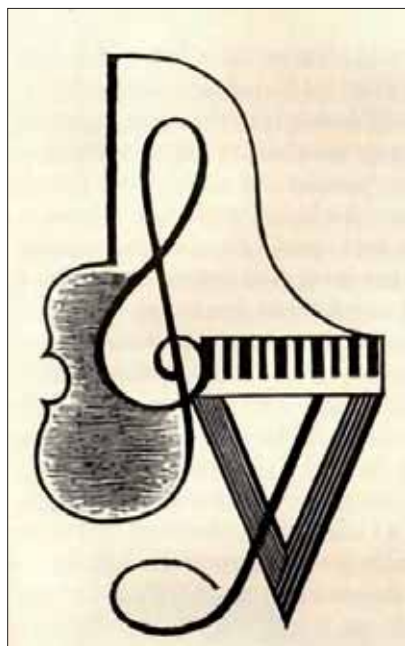
Jaroslav Šváb, P1, 1932

Jan Tišnovský, X2

Jan Tišnovský, X2, 1934

Jan Tišnovský, X2, 1934

Karel Demel, EXL L. P. (Libor Pospíšil), C2+C3+C5, 2017

**SPOLEK
SBĚRATELŮ
A PŘÁTEL
EXLIBRIS**

Časopis Knižní značka vydává pro své členy od roku 1937 Spolek sběratelů a přátel exlibris založený v roce 1918 se sídlem v Praze.

Název časopisu a logo spolku:
akademický malíř Miroslav Houra.

Na titulní straně:

Jiří Brázda, EXL A. S., (MUDr. Alžběta Sirotková).

Rozhovor. C2+ C4+ C7, 2016.